Nógrád vármegye Integrált Területi Programjának félidei értékelése

2021-2025

Értékelésért felelős szervezet:	Nógrád Vármegye Önkormányzata
Értékelésért felelős szervezet kapcsolattartó:	Területfejlesztési és Területrendezési Osztály 06-32-522-531
Értékelésért felelős szervezet címe:	3100 Salgótarján, Rákóczi út 36.
Elfogadásról szóló közgyűlési határozat száma:	47/2026. (VI.30) Kgy. határozat

SALGÓTARJÁN, 2026. JÚLIUS

Tartalom

1. Vezetői összegezés és Bevezető 4
2. Az ITP módosítási folyamatának bemutatása 5
3. A támogatások felhasználásának értékelése 6
   3.1 A forrásabszorpció elemzése a monitoring adatok alapján 6
   3.2 Az ITP végrehajtásának hozzájárulása a TOP Plusz Operatív Program elvárásaihoz 24
4. Az eredményességet befolyásoló folyamatok értékelése 28
   4.1 Az indikátorvállalások nyomonkövetése 28
   4.2 A partnerség értékelése 52
   4.3 A megvalósítást befolyásoló egyéb tényezők 53
5 Megállapítások, javasolt beavatkozások, a következő programozási időszak előkészítése 54
   5.1 Megállapítások, javasolt beavatkozások – félidei összegző értékelés 54
   5.2 Javaslatok a 2028-2034 programidőszak területfejlesztési szakpolitikai tervezéséhez 60
6 Önellenőrzési lista - félidei értékelés ellenőrzéséhez 68
7 Mellékletek 68

Táblázat jegyzék:

1. Táblázat: ITP módosítások 5
2. Táblázat: Prioritások/intézkedések szerinti forrásallokáció és felhasználás 15
3. Táblázat: A forrásfelhasználás TOP Plusz tematikus, valamint szakmai és pénzügyi elvárásokhoz való illeszkedésének vizsgálata 24
4. Táblázat: Indikátorvállalások 28
5. Táblázat: Megállapítások rendszerezése 54
6. Táblázat: Javaslatok a következő programidőszak tervezéséhez 60

Ábra jegyzék:

1. ábra: A forrásfelhasználási módokra jutó támogatások nagysága (forrás: EUPR)..... 9
2. ábra: TOP Plusz támogatás Nógrád vármegye járásaiban (forrás: EUPR)..... 18
3. ábra: TOP Plusz támogatás Nógrád vármegye járásaiban (forrás: EUPR 19
4. ábra: A városi és vidéki jogállású településekre jutó források nagysága (forrás: UPR)..... 20
5. ábra: A településekre jutó támogatások fajlagos (egy főre jutó) értéke (forrás: EUPR és KSH) 22

1. Vezetői összegezés és Bevezető

Az "*Útmutató a megyék integrált területi programjainak kidolgozásához és megvalósításához 2021-2027* c. dokumentum monitoring fejezete célként határozza meg a **félidei értékelés** lefolytatását, amely így képes lekövetni a TOP Plusz források felhasználásának eredményességét, és közvetlen, adatszerű információt nyújthat a vármegyei területfejlesztési program monitoring fejezetében megjelölt indikátorvállalások követéséhez is.

Jelen dokumentum célja az elkészített és aktualizált vármegyei Integrált Területi Program (továbbiakban: ITP) dokumentum félidei (2021-2025 évi előrehaladás) értékelésének elkészítése, feltárva a fejlesztési források hasznosulását (forrásallokáció, eredményesség). A félidei értékelés által felölelt területek a következők:

- az ITP módosítások rövid bemutatása;
- a fejlesztési források felhasználásának vizsgálata;
- az eredményesség értékelése;

összegzés és javaslatok a jövőbeli területi tervezés számára.Az értékelés a Nemzeti Fejlesztési Központ által biztosított módszertani útmutató és sablondokumentum alapján történt. Az értékelés módszere az adatelemzés, az eredmények kiértékelése és a tapasztalatok összegzése mentén mozog. Az értékeléshez szükséges monitoring adatbázist az Irányító Hatóság bocsátotta a vármegye rendelkezésre az EUPR rendszerből kinyert adattáblák segítségével. Az értékeléshez ezt az adatbázist, illetőleg az eddig megszerzett programtervezési és -végrehajtási tapasztalatokat kellett felhasználnia a vármegyének. Egyéb kiegészítő felmérés nem történt.

Az ITP monitoring elkészítése során figyelemmel voltunk a TOP Plusz félidei felülvizsgálatának eredményeként bekövetkező programmódosításra is.

A monitoring adatok alapján a benyújtott projektek döntő többsége sikeresen eljutott a megvalósítási szakaszba; a program végrehajtása időarányosan halad, és a hatályos szerződések szerint megítélt 65,08 milliárd forintnyi támogatás eloszlása kiegyensúlyozott képet mutat a térségben. Területi szempontból a források felhasználása a Salgótarjánt és Balassagyarmatot érintő fenntartható városfejlesztési eszköz (FVS), valamint a vármegye többi települését lefedő „Vidékies térség" célterület mentén valósul meg, emellett kiemelt szerepet kapnak a hálózatos közútfejlesztések, aktív turisztikai hálózatok és a foglalkoztatási-humán együttműködések is.

Az indikátorvállalások teljesítése a legtöbb területen – különösen a zöld infrastruktúra, a fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága és egyes humán fejlesztések esetében – kedvező előrehaladást, esetenként a célértékek korai elérését mutatja. Ugyanakkor az értékelés felhívja a figyelmet a monitoring adatok értelmezésének korlátjaira: a projektek fizikai zárásának elhúzódása mellett az EPTK felületen tapasztalható esetleges rögzítési pontatlanságok és nem egységes adatrögzítések is torzíthatják az időközi képet. A dokumentum megállapításai és módszertani tapasztalatai közvetlen alapot nyújtanak a folyamatban lévő programmódosítások finomhangolásához, valamint a 2028–2034-es programozási időszak területfejlesztési szakpolitikai tervezésének előkészítéséhez.

2. Az ITP módosítási folyamatának bemutatása

Nógrád vármegye Előzetes Integrált Területi programját (1.0 verzió) a vármegyei közgyűlés 2021. június 17-én fogadta el. Eddig megtörtént módosításait az 1. számú táblázat foglalja össze.

1. táblázat: ITP módosítások

Elfogadott ITP verziószáma	Vármegyei közgyűlési határozat száma	Kormányhatározat száma
1.0	13/2021 (VI. 17.) Kgy. határozat	1658/2021. (IX.24.) Korm. határozat
2.0	31/2022. (IV.28.) Kgy. határozat	nem került Kormány elé
3.0	12/2023 (III.29.) Kgy. határozat	1196/2023.(V.15.) Korm. határozat
4.0	22/2024. (IV.25.) Kgy. határozat	1274/2024. (IX. 12.) Korm. határozat
5.0	86/2024. (XII.10.) Kgy. határozat	1044/2025. (III. 5.) Korm. határozat
6.0	4/2026. (II.12.) Kgy. határozat	Kormány általi elfogadás folyamatban

Nógrád megye 2021-2027 időszakra szóló Területfejlesztési Programja 2021 márciusában készült el. A megyei Integrált Területi Program szorosan illeszkedik az alapjául szolgáló megyei területfejlesztési programhoz, annak megvalósulását segíti elő a finanszírozást részben biztosító TOP Plusz vonatkozásában. Az első, előzetes verzió készítése idején a TOP Plusz-t még nem fogadta el az Európai Bizottság, így a 2021-2027-es programozási időszak tervezésének és végrehajtásának jogszabályi keretfeltételei még nem voltak véglegesek. Ennek is következménye az, hogy az ITP-t több ízben módosítani kellett.

A 2.0 verzió (2022. 1 félév.) elkészítésére több oknál fogva volt szükség. Emelkedett a vármegye forráskerete, így arányosítani kellett az ERFA és ESZA Plusz alapok kereteit, illetve forrást kellett átcsoportosítani a fenntartható városfejlesztési eszköz vonatkozásában is. A TOP Plusz új felhívásokkal bővült, illetve új kiemelt kedvezményezettként megjelent a Tankerületi Központ.

A 3.0 verzióban (2023. 1 félév.) 2022. december 22-én az Európai Bizottság elfogadta a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Pluszt (TOP Plusz), azonban a döntést megelőző bizottsági tárgyalások során számos olyan változás, korlátozás került rögzítésre a programban, amely befolyásolta a hatályos Integrált Területi Program 2.0 verzió végrehajtását és szükségessé tette annak módosítását harmadik alkalommal. Ennek keretében az ITP meghozott döntések szerinti aktualizálását és az elfogadott OP szerkezethez igazítását végeztük el. A TOP Plusz 1.1 intézkedésből önálló prioritás jött létre TOP Plusz 6. prioritási tengelyként.

Ezen túl meghatározott százalékos forráslehatárolás történt a komplex programmal fejlesztendő Szécsényi járás javára.

A 4.0 (2024. 1 félév.) verziójú ITP készítését forrásátcsoportosítás, új kombinált felhívások bevezetése, az elkészült városfejlesztési programtervek végső indikátorainak beépítése, és TKR kiválasztási kritériumok beemelése tette szükségessé. Az „Aktív turizmus fejlesztése" felhívás teljes vármegyei kerete a kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási módra került átcsoportosításra

Az ITP negyedik módosítására 5.0 verzió (2024. 2. félév), forrásátcsoportosítás, illetve OP célindikátorok módosításának átvezetése okán került sor.

Legutóbbi, az ötödik ITP módosítás 6.0 verzió (2026. 1. félév) a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz 2. számú módosítása során megváltozott az indikátorok köre és a 2029-es vállalt célértéke, ebből adódóan szükségessé vált a vállalt célindikátorok felülvizsgálata és módosítása az FVS városok és a vármegye tekintetében, emellett forrásátcsoportosítások történtek a módosítás során.

3. A támogatások felhasználásának értékelése

3.1 A forrásabszorpció elemzése a monitoring adatok alapján

3.1.1 Kiindulási adatok és tények, elemzési módszere

Az ITP teljesítésének értékeléséhez az adatok három forrásból származnak.

A támogatásokra vonatkozó adatok, információk forrása az Európai Uniós Programok Rendszere **(EUPR)**, az adatvétel napja 2026. január 8. Az értékelés az adatállomány exportálásának időpontjában fennálló állapotot tükrözi. A rendszerből megkapott adatok tartalmazzák a támogatási konstrukcióra, a kedvezményezettre, a támogatásra, a projektvégrehajtásra, illetve az indikátorokra vonatkozó információkat. A projektek besorolása az elsődleges megvalósítási helyszín és a fő kedvezményezett alapján történt; a több helyszínen megvalósuló, illetve konzorciumi formában végrehajtott projektek támogatási összege nem került megosztásra a résztvevő szervezetek vagy helyszínek között.

A projektvégrehajtás időtartamáról nem áll rendelkezésre információ. A kérelembenyújtás és támogatói döntés, illetve szerződéskötés között eltelt forráskihelyezési idő lekövethető, azonban a projekt végrehajtására vonatkozóan csak tervezett kezdés és tervezett befejezés szerepel az adatok között. Mivel ezek adminisztratív információk, a projektek végrehajtási idejére, esetleges csúszására vonatkozóan következtetéseket nem tudunk belőle levonni. A beszámolók, elszámolások benyújtásának adatai, státuszai szintén nem hordoznak jól értékelhető információtartalmat, hiszen nem tudjuk, hogy egy projekt során hány időközi elszámolást nyújtanak be. A záró szakmai beszámolók közül egyetlen egy sincs elfogadva, holott közöttük 2025. júniusi benyújtási dátumú is van. Ez arra enged következtetni, hogy ha csúsznak is a projektek, annak nem kizárólag a kedvezményezettek jelentik az okát.

Az egyes projekteknél rendelkezésre állnak az összköltségre és a támogatásra vonatkozó adatok a kérelem, a megítélés, a szerződés és a kifizetés vonatkozásában. A programelfogadás

következménye lett az újraértékelés, melyen számos, már megkezdett projekt nem tudott megfelelni. E projektek finanszírozását – a hatályos minisztériumi tájékoztatások alapján – részben vagy egészben a hazai költségvetés forrásaiból biztosítják. Az időközi elemzésre felhasznált adatok nem tartalmaznak információt a hazai források bevonásáról, ezért nem kerültek figyelembe vételre a félidei értékelés során. A támogatások területi elemzéseinél ezen oknál fogva a *megítélt* támogatást vettük alapul. A TOP Plusz pályázatok támogatási intenzitása kizárólag 100%, ezért a projektek megítélt összköltsége a megítélt támogatással megegyezik.

A települések lakónépességére vonatkozó adatok a **KSH** településstatisztikai adatait tartalmazzák 2024 év végére vonatkozóan.

A települések besorolása a **hatályos ITP-ben** szereplő kategóriák szerint történt. Így látható a járási és kedvezményezetti besorolás, a forrásfelhasználási mód (FFM) és a szabad vállalkozási zónához, valamint turisztikai térséghez való tartozás, mint differenciálási szempont.

Az ITP időközi elemzése kumulált módszert használ, nem megy le projektszintig. Az EUPR adatok rendszerezését követően vizsgáltuk meg az egyes kategóriákat az útmutatóban szereplő elvárás szerint.

A területi és települési kimutatásokból néhány térkép is készült, melyhez a Nemzeti Fejlesztés Központ nyújtott segítséget.

3.1.2. Projektstátuszok szerinti forráslekötés

A monitoring adatok alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz keretében benyújtott 446 db projekt jelentős része támogatói döntéssel rendelkezik, illetve támogatási szerződéssel lefedett. Ez arra utal, hogy a vármegyei program végrehajtása az időarányos ütemezésnek megfelelően halad, és a tervezett fejlesztések döntő hányada eljutott a megvalósítási szakaszba. A kifizetési adatok azt mutatják, hogy a szerződéses állományhoz viszonyítva a forrásfelhasználás tényleges pénzügyi teljesítése is előrehaladott, ugyanakkor az egyes konstrukciók között eltérő ütemezés figyelhető meg.

A benyújtott 446 db projektből mindössze 9 db-ot utasítottak el (ebből 3-at forráshiány miatt), ami 2%-nak felel meg. Feltétel nélkül mindössze két projektet támogattak, az összes többit feltételesen, vagy csökkentett költséggel. Ez arra enged következtetni, hogy a benyújtott pályázatok többségének előkészítettsége nem volt teljeskörű.

A jövőre nézve tartaléklistán van 3 db projekt, amelyek feltételhez kötötten még kaphatnak támogatást. Eddig tartaléklistáról mindössze egy projekt tudott eljutni a nyertes kategóriába, az is feltételesen.

A pályázók maguk meglepően sok kérelmet vontak vissza, összesen 45 db-ot. Ezek többnyire azok, amelyek nem feleltek meg az újraértékelési szempontoknak. „Hazaira átforduló” megjelöléssel 3 db projekt rendelkezik hasonló okok miatt.

3.1.3. Forrásfelhasználási mód szerinti értékelés

A hatályos Nógrád vármegyei ITP kétféle forrásfelhasználási módot (FFM) nevez meg területi szempontból: a **fenntartható városfejlesztést**, illetve a „**vidékies térség**” célterületet.

Előbbinek kedvezményezettje Salgótarján MJV és Balassagyarmat város, saját Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája mentén, utóbbinak pedig a vármegye összes többi települése.

Az ERFA 11. cikk alá tartozó városokon túl a területi szereplők lehatárolhattak egyéb összefüggő földrajzi célterületeket, melyekhez saját forráskeretet rendelhettek. A TOP Plusz forrásainak felhasználása tekintetében Nógrád vármegyén belül nem lelhetők fel markáns területi különbségek, ezért Nógrád vármegye Önkormányzata nem kívánt élni a célterületi lehatárolás lehetőségével. E döntés értelmében a városfejlesztési eszközt alkalmazó városokon kívül Nógrád vármegyében egyetlen fejlesztési célterület lett, amely „Vidékies térség" összefoglaló néven az összes többi települést tartalmazza.

Az LHH besorolású Szécsényi járás tekintetében Nógrád vármegye Önkormányzata nem tartotta indokoltnak a célterületi lehatárolást, tekintettel a többi járás kedvezményezett besorolására. A Területi Kiválasztási Rendszerbe (TKR) a belső területi kiegyenlítődéshez való hozzájárulás került be területi szempontként, mely szerint általános előnyt élveznek a Szécsényi járás települései.

Az ERFA 11. cikk értelmében továbbá a vármegye megadhatja a lehetőséget a fenntartható városfejlesztési eszköz keretében kijelölt városok számára, hogy fejlesztéseiket saját stratégiájuk (ITS) szerint hajtsák végre. Hármas szempontrendszer alapján – a városok besorolása és mérete, térszervező ereje, illetve Integrált Településfejlesztési Stratégia megléte és sikeres alkalmazása – az ITP Salgótarján és Balassagyarmat városokat jelölte ki az eszköz alkalmazására.

A forrásfelhasználási módok szerinti összesítések alapján jól elkülöníthetők azok a konstrukciók, amelyek esetében a támogatási igény koncentráltan jelent meg, ilyen a TOP_Plusz-6.1.2-21 - 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése és a TOP_Plusz-6.1.4-23 - Aktív turizmus fejlesztése, ezekben az esetekben a térségi és akár vármegyei hatás is realizálódik a fejlesztések befejezését követően. Illetve azok, ahol a projektek száma magas, de az átlagos támogatási összeg alacsonyabb, mint a TOP_Plusz-1.2.3-21 - Belterületi utak fejlesztése, és a TOP_Plusz-1.2.1-21- Élhető települések, melyeknél egy-egy lokális probléma megoldására adott választ a fejlesztés. Az FFM-kategóriák szerinti megoszlás azt mutatja, hogy a TOP Plusz Nógrád vármegyei végrehajtása kiegyensúlyozottan szolgálja mind a nagyobb volumenű infrastrukturális beruházásokat, mind a kisebb, de szélesebb kedvezményezetti körre kiterjedő fejlesztéseket.

A hatályos támogatási szerződéssel rendelkező projektek esetében megítélt összes támogatásból (65 079 339 194 Ft), 16 596 192 979 Ft jut a januári adatok szerint a fenntartható városfejlesztésre, ami tekintve a félidei állapotot összhangot mutat az ITP-ben tervezett 26%-os aránnyal.

A forrásfelhasználási módokra jutó támogatások területi megoszlását az alábbi térkép szemlélteti:

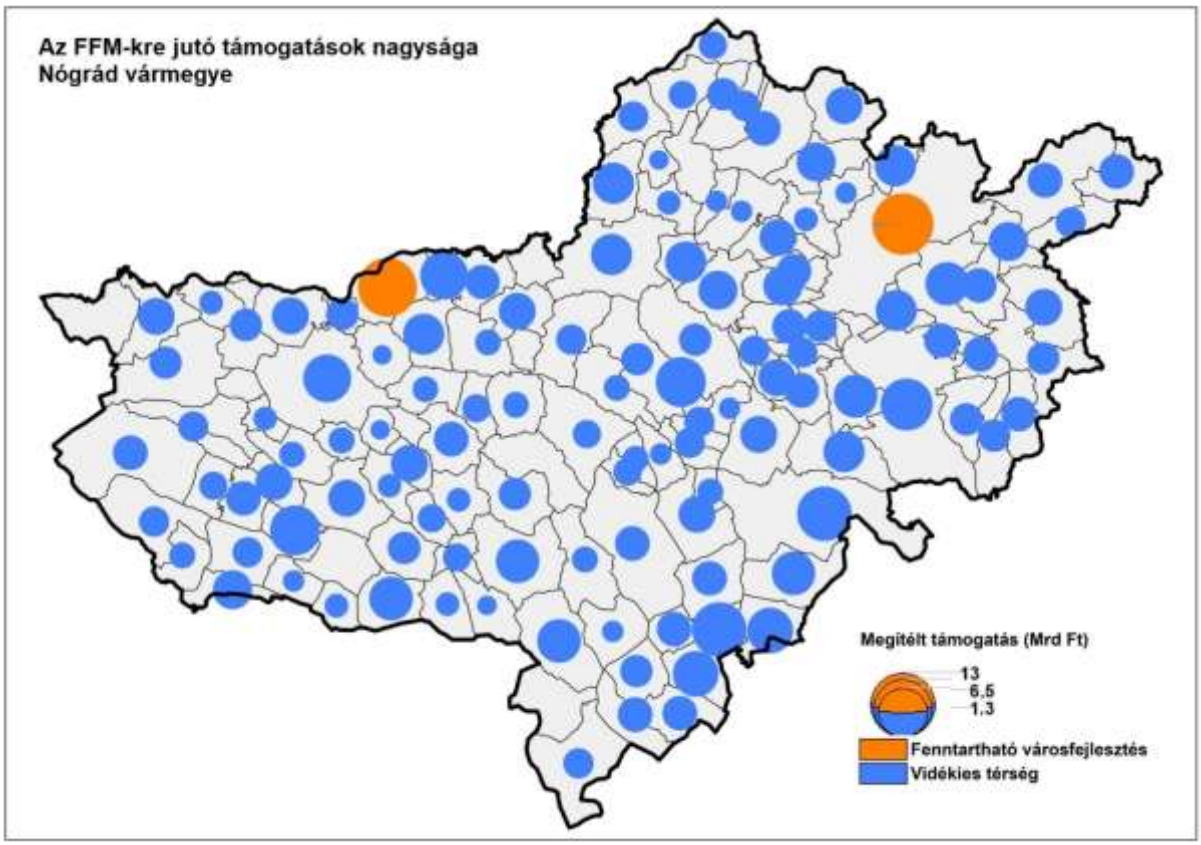

1. ábra: A forrásfelhasználási módokra jutó támogatások nagysága (forrás: EUPR)

A források eloszlása egyenletes képet mutat, nagyobb koncentráció a járásszékhelyeken mutatkozik, amely térségi szerepüknél fogva indokolt. Kiugróak még azok a települések, amelyek az útfejlesztések vagy más hálózatos projektek projekthelyszíneként lettek kijelölve. A Pásztói járás területén látunk még erősebb koncentrációt, ahol a gazdaságfejlesztés – iparterület, turisztikai fejlesztés – jellege és volumene indokolja a magasabb forráskihelyezést.

A térképen nem látunk erősebb forráskoncentrációt a terület preferenciákat élvező LHH járásban, szabad vállalkozási zóna, vagy turisztikai övezet területeken. Ezek kizárólag a TKR rendszerben jelentek meg, mint esetleges ösztönzők, de jelentős hatással nem voltak a vármegyei források eloszlására. A kirajzolódó képből arra tudunk következtetni, hogy a megye minden részében van még fejlesztési szükséglet, kiemelten az önkormányzatok részéről. Amíg ezek fennállnak, nem alakul ki igény nagyobb értékű, térségi szintű projektek definiálására.

A kiemelt kedvezményezett forrásfelhasználási mód kizárólag olyan fejlesztések esetében alkalmazható, amelyek kapcsán a kiemelt kedvezményezett a projekt végrehajtója, illetve a projekt megvalósításában koordinációs feladatokat lát el több, a TOP Plusz felhívások tartalma alapján jogosult kedvezményezett között. Nógrád Vármegye Önkormányzata az ITP 2021-2027 dokumentumban – öt felhívást érintően nevesít kiemelt kedvezményezettet.

A településeket összekötő utak fejlesztésében (TOP Plusz-6.1.2-21 – 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése) kiemelt kedvezményezett a Magyar Közút NZrt. A TOP Plusz vármegyei foglalkoztatási paktumok esetén Nógrád vármegye Önkormányzata került nevesítésre (TOP_Plusz-3.1.1-21 Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések**).** Nem a teljes keretre, hanem meghatározott részösszegig szintén kiemelt kedvezményezett a vármegyei önkormányzat a helyi humán fejlesztések (TOP_Plusz-3.1.3-23 Humán fejlesztések), illetve az aktív turizmus fejlesztése (TOP_Plusz-6.1.4-23 Aktív turizmus fejlesztése) területén. A köznevelési infrastruktúra fejlesztése (TOP_Plusz-3.3.3-23 Köznevelési infrastruktúra fejlesztése), tématerületen a vármegye nevesítetten a Tankerületi Központok részére határolt el forrást.

A kiemelt kedvezményezettek forrásfelhasználása a tervek szerint történt a dedikált források tekintetében. A Magyar Közút Zrt. három projekt keretében használta fel az elkülönített teljes összeget. A foglalkoztatási paktum mellett Nógrád Vármegye Önkormányzata az aktív turisztikában két projektet vezet, a harmadik kedvezményezettje a tulajdonában álló gazdasági társaság. A Balassagyarmati Tankerületi központ két, míg a Salgótarjáni Tankerületi Központ négy intézményben végez felújítást.

3.1.4. A fenntartható városfejlesztési forrásfelhasználási módot érintő nevesített tématerület forrásfelhasználásának értékelése

A fenntartható városfejlesztésen belül az ITP kiemelt tématerületként jelöli meg az állami alap- és középfokú köznevelési intézmények, illetve kollégiumok fejlesztését. Erre a célra elkülönít összesen 1 013 812 821 Ft forrást a hatályos ITP alapján. A város jelzése alapján az elkülönített keret módosítása tervezett.

A TOP Plusz-3.4.1-23 konstrukcióban (Fenntartható humán infrastruktúra) Balassagyarmat részére 430 millió forint támogatást ítéltek meg a Kiss Árpád Általános Iskola fejlesztésére, míg Salgótarján MJV majdnem kereken 800 millió forintot költhet a Salgótarjáni Általános Iskola Beszterce-lakótelepi Tagiskolája korszerűsítésére. Ezen felül a Gagarin Tagiskola sportudvarának felújítására 253 millió forint támogatást ítéltek meg. Megállapíthatjuk, hogy mindkét város a tervezetten felül nyert el támogatást olyan alapfokú köznevelési intézmény fejlesztésére, amely nem áll a fenntartása alatt.

3.1.5. A vármegyei felhívások szerinti értékelés

TOP Plusz-1.2.1-21 Élhető települések

A felhívásra 106 kérelem érkezett be közel 9 milliárd forint forrásigénnyel. A legtöbb pályázat Pásztóról érkezett - 6 db -, míg a többi településről jellemzően 1-2 darab. A támogatás területileg látványosan szórt. A Szécsényi járásból mindössze négy pályázatot nyújtottak be és támogattak.

TOP Plusz-1.2.3-21 Belterületi utak fejlesztése

A felhívásra 107 db pályázatot adtak be a települések. A legaktívabb ennél a felhívásnál is Pásztó volt 6 db pályázattal. A legtöbb forrásra Bátonyterenye pályázott: 3 db projektre 300

millió forintos igényt nyújtottak be sikeresen. A forrásigényekben területi koncentráció nem mutatkozik. A Szécsényi járás települései hat hatályos támogatási szerződéssel rendelkeznek.

TOP Plusz-1.3.1-21 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása

Két integrált városfejlesztést megvalósító városunk – Salgótarján és Balassagyarmat – 80-80 millió forint támogatást használt fel a fejlesztéseiket megalapozó Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) elkészítésére. Ezzel kimerítették az erre a célra tervezett vármegyei keretet.

TOP Plusz-1.3.2-23 Fenntartható városfejlesztés

Salgótarján 9 db, Balassagyarmat 10 db sikeres kérelmet nyújtott be ennek a konstrukciónak a keretében. A támogatásoknak számottevő része még nem rendelkezik Támogató okirattal. A forrásigénnyel a vármegyei keretet kimerítették.

TOP Plusz-2.1.1-21 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése

Népszerűnek mutatkozott ez a felhívás 67 db beérkezett pályázattal. A legtöbb település egy pályázatot adott be, de amelyik többet, annak is jellemzően egy pályázata jutott el a szerződéskötésig. A nyertes települések listáján a vármegye minden része képviselve van. A Szécsényi járásból három nyertes projekt került ki.

TOP Plusz-2.1.2-21 Fenntartható energiahatékonyság

Balassagyarmatról 2 db, Salgótarjánból 5 db pályázatra ítéltek meg támogatást ebben a konstrukcióban. Van még folyamatban szerződéskötés.

TOP Plusz-3.1.1-21 Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések

A vármegyei foglalkoztatási paktum egy projekt keretében, 3 204 000 000 Ft támogatással valósul meg a leghosszabb megvalósítási időtartammal. A projekt helyileg Salgótarjánhoz kötődik, azonban továbbadott támogatása a vármegye egészének szól.

TOP Plusz-3.1.3-23 Humán fejlesztések

A forráskeretre 14 pályázat érkezett be. Pásztó kivételével minden településről a konzorciumvezető egy kérelmet nyújtott be, és egy-egy került támogatásra. Bátonyterenye kérelmét az Irányító Hatóság elutasította. A 11 db nyertes konzorcium székhelyileg megfelelő területi szórást mutat. A Bátonyterenyei járás nem maradt ki a támogatásból, mert Mátranovákon született sikeres pályázat. A Szécsényi járásban három konzorciumon belül 14 településen valósul meg humán fejlesztés.

TOP Plusz-3.2.1-23 Fenntartható humán fejlesztések

A konstrukció keretében Balassagyarmat egy nagy, míg Salgótarján 7 kisebb projektet valósít meg összesen 1,6 milliárd forint megítélt támogatásból.

TOP Plusz-3.3.1-21 Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése

Erre a népszerű felhívásra 32 db igény érkezett be, településenként 1-1 projektet támogattak. A Szécsényi járásból négy pályázat volt sikeres. A nyertes projektek területi egységességet rajzolnak ki.

TOP Plusz-3.3.2-21 Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése

26 település adott be pályázatot erre a felhívásra. Kazár kivételével településenként egy pályázatot támogattak. Kazáron a mizserfai településrészen is szükség volt humán infrastruktúra fejlesztésre. A Szécsényi járásból nagylóci és szécsényi székhelyű pályázat volt sikeres. A támogatott települések kiegyenlített területi elhelyezkedést mutatnak.

TOP Plusz-3.3.3-23 Köznevelési infrastruktúra fejlesztése

A felhívásra 7 db pályázat érkezett be, egyedül a Nézsa által beadottat nem támogatták. A Salgótarjáni járásból nem nyújtottak be igényt, de a megyeszékhelyen valósul meg ilyen intézményfejlesztés. Pásztón és Bátonyterenyén 2-2 projekt is megvalósulhat. A Rétsági járás a nézsai pályázat kiesésével ebből a keretből nem részesült.

TOP Plusz-3.4.1-23 Fenntartható humán infrastruktúra

Ez a felhívás a két FVS alapján pályázó városunknak szólt. Balassagyarmat 7, Salgótarján 9 igényt nyújtott be, megigényelve a vármegyei keretet.

TOP Plusz-6.1.1-21 Helyi gazdaságfejlesztés

A helyi gazdaság fejlesztését 7 pályázó célozta meg. A pályázatok tematikájában a közétkeztetés, a piac és az iparterület kialakítása jelent meg, a területiség szintén jól lefedett. Egyedül a Salgótarjáni járásból nem érkezett be pályázat.

TOP Plusz-6.1.2-21 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése

A Magyar Közút Nonprofit Zrt. a felhívásra 5 pályázati igényt adott be, ügyelve a szükségletek területi lefedésére. Fontos megjegyezni, hogy projekthelyszínként az úthálózat fejlesztés egy-egy csomópontja jelenik meg, így e jelentős összegű beruházások torzítják az egy főre eső támogatást. Fontos tehát megemlíteni, hogy a csomópontnak kinevezett helyszínek: Hollókő, Ludányhalászi, Mohora, Szarvasgede és Vanyarc.

TOP Plusz-6.1.3-21 Helyi és térségi turizmusfejlesztés

A turisztikai felhívásra 15 db pályázat érkezett be, melyből kettőt visszavontak, majd ugyanarra a témára egy újat beadtak (Palotási-tó komplex fejlesztése), illetve hármat elutasítottak. A támogatottak között kiemelt összeggel jelenik meg a felsőpetényi Almásy kastély turisztikai fejlesztése (közel 2 milliárd forint). Felsőpetény a Budapest környéke turisztikai térséghez tartozik a Magyar Turisztikai Ügynökség besorolása alapján. A nyertes projekthelyszínek közül Kisbágyon (Palotási-tó), Patvarc és Szügy az ITP-ben nevesített egyik turisztikai térséghez sem tartozik. A meghirdetett közel 5 milliárd forintos keret nem kisléptékű fejlesztésekre került kiosztásra, mivel a legkisebb támogatási összeg is 100 millió forint. A támogatások területi megoszlása földrajzilag kiegyenlített, bár esetünkben ez nem cél.

TOP Plusz-6.1.4-23 Aktív turizmus fejlesztése

A támogatási konstrukció keretében 3 pályázat érkezett be, és mindet támogatták. Mivel térségi aktív turisztikai fejlesztésekről van szó konzorciumokban, a helyszínnek jelentősége nincs. Bár mindkét település a Novohrad-Nógrád Geopark területén található, a projektek hálózatos jellegénél fogva a turisztikai besorolást nem érdemes vizsgálni. A fejlesztések egy-egy csomópontja Tar és Vanyarc. Az egy főre eső támogatásoknál ezeket a településeket is meg kell különböztetni a konzorciumi szintű jelentős támogatások miatt.

TOP Plusz-6.2.1-23 Fenntartható versenyképes városfejlesztés

Balassagyarmat 800 millió forint, Salgótarján MJV pedig 950 millió forint támogatást kapott erre a célra, mellyel felhasználják a teljes vármegyei keretet.

Összegzés

A felhívások szintű elemzés alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz program Nógrád vármegyében széles tematikai lefedettséggel és kiegyensúlyozott területi megjelenéssel valósul meg. A támogatások az élhető települések kialakítását, a közlekedési infrastruktúra fejlesztését, az energetikai korszerűsítést, a humán szolgáltatások és intézményrendszer megerősítését, a turizmus fejlesztését, valamint a helyi gazdaság ösztönzését egyaránt szolgálják.

A pályázati aktivitás különösen magas volt az önkormányzati fejlesztési konstrukciókban, így Pásztó központi szerepe több felhívásban is megfigyelhető. A kisebb települések is jelentős számban jelentek meg a különböző infrastruktúra- és humán fejlesztési felhívásokban, ami arra utal, hogy a program nem kizárólag a nagyobb városi központokra koncentrálódik.

A forrásfelhasználás szerkezetét vizsgálva két eltérő támogatási logika rajzolódik ki. Az egyik csoportba tartoznak a nagy volumenű, stratégiai jelentőségű projektek, mint például a vármegyei foglalkoztatási paktum, a fenntartható városfejlesztési beruházások vagy a térségi turisztikai fejlesztések. Ezek esetében néhány projekt önmagában is milliárdos nagyságrendű támogatást képvisel. A másik csoportot a nagyszámú, kisebb, települési léptékű fejlesztések alkotják, amelyek jellemzően a közbeszerzési értékhatár közelében vagy az alatt mozognak. Ez a szerkezet azt mutatja, hogy a program egyszerre támogatja a stratégiai jelentőségű, térségi hatású beavatkozásokat és a helyi infrastruktúra fejlesztését.

Az elemzés alapján általános jelenségnek tekinthető a források túlzott szétaprózódása. Több felhívásban is megfigyelhető, hogy a támogatások jelentős része viszonylag kis összegű települési projektekre oszlik szét. Ez önmagában nem kedvezőtlen, hiszen a program egyik deklarált célja a vármegye településhálózatának széles körű fejlesztése. Ugyanakkor a nagyszámú, kisebb költségű projekt fokozott projektmenedzsment- és közbeszerzési terhelést eredményezhet, ami az önkormányzati kapacitások szempontjából többletkockázatot jelenthet.

Területi szempontból a források eloszlása összességében kiegyensúlyozottnak tekinthető. A legtöbb konstrukcióban a támogatott települések a vármegye különböző térségeiben helyezkednek el, és a kedvezményezettek között a kisebb települések is számottevő arányban jelennek meg. Ugyanakkor bizonyos felhívások – különösen a fenntartható városfejlesztési konstrukciók – jellegükből adódóan szükségszerűen a két integrált városfejlesztést megvalósító városra koncentrálódnak. E koncentráció összhangban áll a programtervezés során meghatározott funkcionális szerepkörökkel.

Az ITP egyik alapvető célja az volt, hogy a TOP Plusz források a vármegye egész területén elérhetővé váljanak, és a fejlesztések ne kizárólag néhány központi településen koncentrálódjanak. Ennek érdekében a tervezés során kialakított forrásfelhasználási módok és területi preferenciák elsősorban a kiegyensúlyozott területi lefedettséget szolgálták. A megvalósítás tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a két területi forrásfelhasználási mód, illetve a TKR-ben rögzített területi preferenciák csak korlátozott mértékben befolyásolták a támogatások tényleges eloszlását.

Ugyanakkor a kiegyensúlyozott forráselosztásnak ára is volt: a források jelentős mértékben szétaprózódtak, és csak korlátozott számban valósultak meg olyan koncentrált, térségi léptékű beavatkozások, amelyek egy-egy mikrotérség gazdasági vagy társadalmi megújulására érdemi hatást gyakorolhattak volna. A komplex programmal fejlesztendő járások támogatására vonatkozó vállalások teljesültek, ugyanakkor az alacsonyabb fejlettségű térségek felzárkóztatása szempontjából a források széles körű területi szétterítése önmagában nem feltétlenül elegendő. A következő időszakban indokolt lehet a területi kiegyensúlyozottság megőrzése mellett a fejlesztési források tudatosabb koncentrációja és a nagyobb térségi hatású beavatkozások előtérbe helyezése.

Összességében a felhívás szintű vizsgálat azt mutatja, hogy a TOP Plusz források felhasználása Nógrád vármegyében a programozási céloknak megfelelően, tematikailag sokrétűen és területileg alapvetően kiegyensúlyozott módon történik. A támogatási szerkezet egyszerre biztosít lehetőséget a stratégiai jelentőségű, nagy volumenű beruházások és a települési szintű, közvetlen életminőség-javító fejlesztések megvalósítására. A részletes területi elemzések ugyanakkor lehetőséget adnak annak feltárására, hogy mely térségek és településcsoportok részesültek az átlagosnál nagyobb, illetve kisebb mértékben a rendelkezésre álló forrásokból.

3.1.6. Intézkedések és prioritások szerinti vizsgálat

A prioritások és intézkedések szerinti vizsgálat központi eleme a forráskeretek felhasználásának elemzése. Ez mutatja meg a legjobban, hogy a tervezés során kijelölt fejlesztési súlypontok a végrehajtás során milyen mértékben valósultak meg, és mely területeken szükséges esetleges beavatkozás vagy forrásátrendezés.

Az alábbi táblázat prioritásonként és intézkedésenként mutatja be az ITP-ben meghatározott vármegyei forráskeret felhasználását: a megítélt támogatást viszonyítva az adott intézkedésre allokált forráskerethez. Az eredmény szerint **a forráslekötés átlagosan 91%-on áll**.

2. Táblázat: Prioritások/intézkedések szerinti forrásallokáció és felhasználás

Prioritás	Intézkedés	Allokált forrás	Megítélt támogatás	Felhasználás aránya %
1. Prioritás: Élhető vármegye	1.1 Klímatudatosság, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	-	-	-
	1.2 Településfejlesztés, települési szolgáltatások	13 549 565 160	12 640 373 857	93%
	1.3 Fenntartható városfejlesztés	9 727 250 771	8 203 759 976	84%
2. Prioritás: Klímabarát vármegye	2.1 Klímabarát vármegye	7 764 085 890	5 548 469 157	71%
3. Prioritás: Gondoskodó vármegye	3.1 Vármegyei és térségi fejlesztések (ESZA+ elemei)	6 853 958 413	6 457 271 881	94%
	3.2 Fenntartható városfejlesztés (ESZA+ elemei)	1 813 041 587	1 613 041 587	89%
	3.3 Helyi és térségi közszolgáltatások (ERFA)	7 748 726 026	7 344 088 255	95%
	3.4 Fenntartható humán infrastruktúra (ERFA)	3 910 667 185	3 594 040 720	92%
6. Prioritás: Versenyképes vármegye	6.1 Helyi gazdaságfejlesztés	18 542 704 968	17 928 302 673	97%
	6.2 Fenntartható versenyképes városfejlesztés	1 750 000 000	1 749 991 088	100%

A programidőszak lezárásáig a keretfelhasználást még korrigálhatják a „visszahulló” források, illetve az euró árfolyamváltozása. Számottevő további forrásfelhasználás azonban már nem várható.

Szöveges értékelés:

1. prioritás – Élhető vármegye

Az 1. prioritás intézkedései esetében a forrásfelhasználás előrehaladása kedvezőnek tekinthető. A településfejlesztési és települési szolgáltatási beavatkozások keretében a forráskeret 93%-a lekötésre került, míg a fenntartható városfejlesztési intézkedéseknél 84%-os teljesülés mutatkozik. A prioritás egészében a tervezett fejlesztési célok megvalósítása megfelelő

ütemben halad, ugyanakkor a városfejlesztési projektek egy részénél még folyamatban van a források teljes lekötése.

2. prioritás – Klímabarát vármegye

A klímavédelmi és energetikai fejlesztéseket magában foglaló prioritásban a támogatási döntések alapján a forrásfelhasználás 71%-os szinten áll, ami a prioritások közül a legalacsonyabb előrehaladást jelenti. Az energetikai beruházások összetett előkészítési igénye, valamint a projektek műszaki tartalmának pontosítása hozzájárulhatott a forráslekötés lassabb üteméhez. A prioritás céljai ugyanakkor továbbra is relevánsak, ezért a hátralévő időszakban a források további lekötése indokolt lenne.

3. prioritás – Gondoskodó vármegye

A humán fejlesztésekhez kapcsolódó beavatkozások összességében magas teljesülési szintet mutatnak. A vármegyei és térségi ESZA+ elemek forrásfelhasználása 94%-os, a fenntartható városfejlesztéshez kapcsolódó ESZA+ elemeké 89%-os, míg az ERFA típusú humán infrastruktúra-fejlesztések esetében 92–95%-os lekötöttség tapasztalható. A prioritás végrehajtása kiegyensúlyozott, a forrásfelhasználás előrehaladása összhangban áll a tervezett célokkal.

6. prioritás – Gazdaságfejlesztés

A gazdaságfejlesztési prioritásban figyelhető meg a legmagasabb forráslekötési arány. A helyi gazdaságfejlesztési intézkedések esetében a forráskeret 97%-a, míg a fenntartható versenyképes városfejlesztés keretében gyakorlatilag a teljes rendelkezésre álló keret lekötésre került. A prioritásban megvalósuló fejlesztések előrehaladása alapján megállapítható, hogy a tervezett beavatkozások iránt jelentős igény mutatkozott, és a források felhasználása közel teljes körűnek tekinthető.

3.1.7. Forráskihelyezés és –felhasználás átlagos időigénye

A pályázatok benyújtása és a támogatói döntéshozatal időpontjai között átlagosan 7–7,5 hónap telt el. Ezt követően azonban a támogatói döntés és a támogatói okirat hatálybalépése közötti időtartamok rendkívül heterogén képet mutatnak. Több esetben is előfordul, hogy a 2022 novemberében meghozott támogatói döntéshez 2025 júniusi hatályba lépési dátum kapcsolódik. Az ilyen jelentős időeltolódások feltételezhetően az újraértékelésekhez vagy az adminisztratív folyamatok sajátosságaihoz köthetők. A szélsőséges eltérések miatt az adatokból megbízható átlagos ügyintézési vagy forráskihelyezési idő nem képezhető.

Az EUPR rendszerből kinyert adatok a projektek tényleges megvalósítási időtartamának vizsgálatára sem alkalmasak. A megvalósítás kezdő időpontjára vonatkozó adatok hiányosak, a projektzárás időpontja pedig nem áll rendelkezésre. A rendszerben szereplő tervezett kezdési és befejezési dátumok adminisztratív jellegű adatok, amelyekből a projektek tényleges megvalósítási idejére vonatkozó megbízható következtetés nem vonható le.

3.1.8. Szabálytalansági eljárások

A vizsgált időszakban a TOP Plusz pályázatok körében Nógrád megyében 12 szabálytalansági eljárás indult (az összes pályázat 0,3%-a), amelyek közül 5 nem állapított meg szabálytalanságot. Öt eljárásnak nincs eredménye. Az eljárások az 1., 2. és 3. prioritás pályázatait érintették. A szabálytalanság miatt eddig visszavonásra került támogatás összege vármegyei szinten 13 047 678 Ft.

3.1.9. Területi elemzés

Nógrád Vármegye Önkormányzata nem kívánt élni a célterületi lehatárolás eszközével az ITP-ben, így **a települések közötti differenciálás módja a vármegye teljes területén egységesen érvényes.**

A TOP Plusz Nógrád vármegye számára biztosított forráskerete nem képes minden vármegyei település igényét valamennyi területen kielégíteni, ezért szükség volt bizonyos települések priorizálására, előnyben részesítésére. Nógrád Vármegye Önkormányzata elsősorban az adott település jogszabályban vagy ágazati stratégiában meghatározott helyzete alapján kívánta a differenciálást megvalósítani.

Általános területi preferenciát élveznek a komplex programmal fejlesztendő besorolású Szécsényi járás települései, illetve a „**felzárkózó települések**” hosszútávú programban kijelölt települések (átfedésben).

Érdemes nem csak a Szécsényi, hanem a többi **járásra jutó forrást** is megvizsgálni vármegyei szinten. Az egyes járásokban megítélt és szerződött támogatások összegét az alábbi grafikon szemlélteti, magában foglalva az FVS városok adatait is:

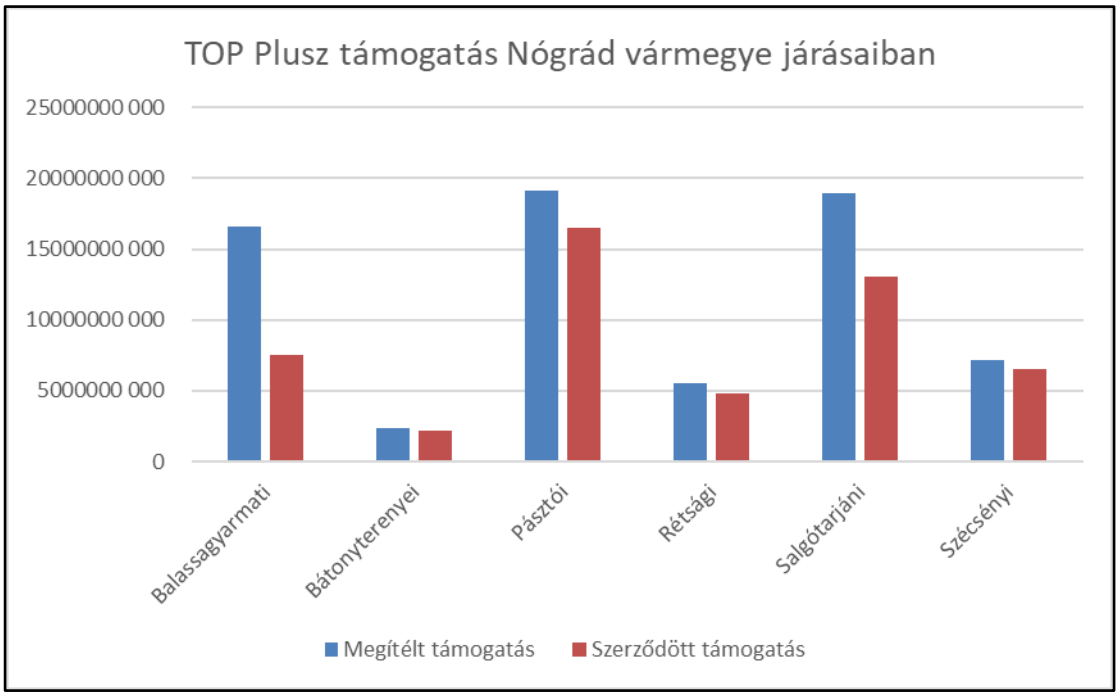

2. ábra: TOP Plusz támogatás Nógrád vármegye járásaiban (forrás: EUPR)

A járási szintű forrásfelhasználás vizsgálata alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz támogatások területi megoszlása részben követi a vármegye népességi és funkcionális központjait, ugyanakkor bizonyos eltérések is azonosíthatók az egyes járások között.

A legnagyobb támogatási volumen a Pásztói járás és a Salgótarjáni járás esetében figyelhető meg, mind a megítélt, mind a szerződött támogatások tekintetében. Ez részben összefügg a két térség népességszámával és intézményi koncentrációjával, ugyanakkor a támogatási intenzitást jelentősen növelik az itt megvalósuló nagyobb volumenű, integrált vagy térségi hatású projektek is. A Salgótarjáni járás esetében különösen fontos figyelembe venni, hogy a vármegyeszékhelyhez számos vármegyei vagy térségi hatókörű fejlesztés kapcsolódik, így a támogatási összegek nem kizárólag a helyi lakosság számára jelentenek fejlesztési hatást.

A Balassagyarmati járás szintén jelentős támogatási volumenben részesült, amely a járás népességi súlyához és intézményi szerepköréhez viszonyítva kedvező forrásabszorpciós képességet mutat. A szerződött támogatások aránya ugyanakkor itt alacsonyabb a megítélt támogatásokhoz képest, ami arra utalhat, hogy több projekt még előkészítési vagy szerződéskötési szakaszban van.

A Szécsényi járás esetében a támogatási volumen mérsékeltebb ugyan, azonban a járás alacsonyabb népességszámát figyelembe véve az egy főre jutó támogatási szint kedvezőnek tekinthető. Ez arra utal, hogy a hátrányos helyzetű térségek támogatása a programban érdemben megjelent.

A Rétsági járás támogatási volumene közepesnek tekinthető. A járás relatíve kisebb népessége miatt az egy főre jutó támogatási érték itt is kedvezőbb képet mutathat, különösen annak fényében, hogy a térség több gazdaságilag aktív településsel rendelkezik.

A legalacsonyabb támogatási volumen a Bátonyterenyei járás esetében figyelhető meg. Ez részben összefügghet a kisebb projektaktivitással, illetve azzal, hogy a járásban kevesebb nagy volumenű, integrált fejlesztés jelent meg a vizsgált időszakban. Tekintettel arra, hogy a járás társadalmi-gazdasági szempontból kedvezményezett térségnek tekinthető, a támogatási volumen relatív alacsony szintje fejlesztéspolitikai szempontból további vizsgálatot indokolhat.

A szerződött támogatások és a megítélt támogatások közötti különbségek több járásban is érzékelhetők, különösen a nagyobb volumenű vagy összetettebb projektek esetében. Ez arra utal, hogy a program végrehajtásának aktuális szakaszában több fejlesztés még előkészítési, engedélyezési vagy szerződéskötési folyamat alatt áll.

Ha lakosságarányosan vizsgáljuk a vármegye járásaira jutó megítélt és szerződött TOP Plusz támogatásokat, szinte fordított képet kapunk, megemelkednek a kisebb lakosságszámú járások diagram oszlopai.

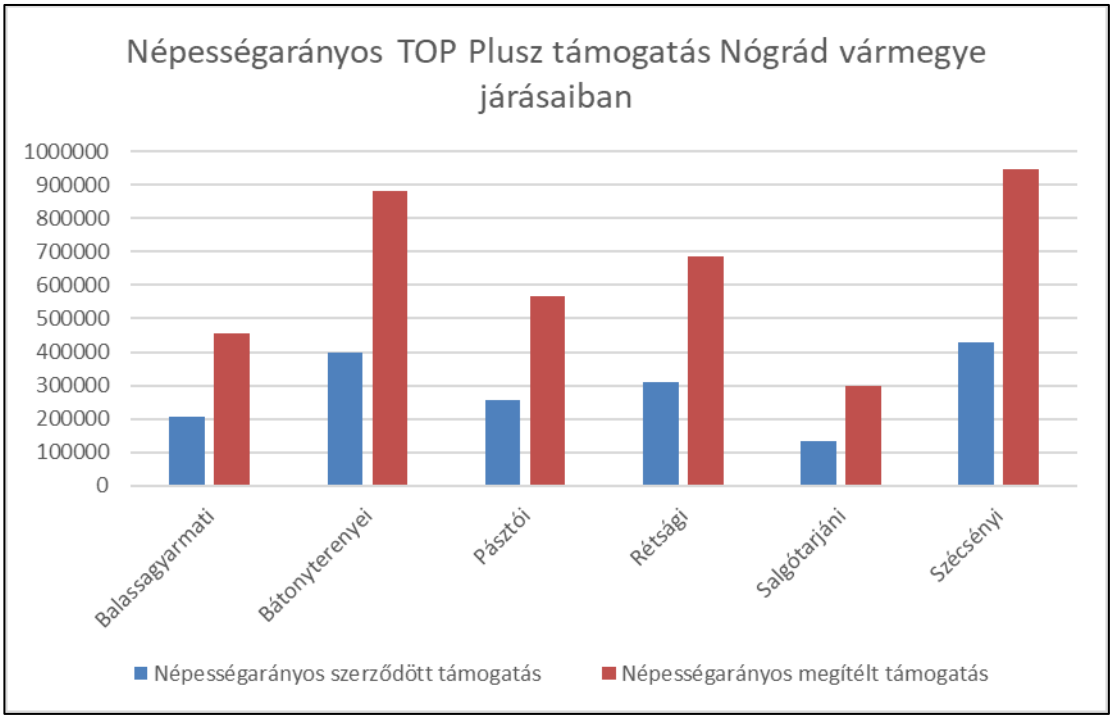

3. ábra: TOP Plusz támogatás Nógrád vármegye járásaiban (forrás: EUPR

Az egy főre jutó támogatások vizsgálata alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz források területi eloszlása a vármegye járásai között kiegyensúlyozottabb képet mutat, mint amit az abszolút támogatási összegek alapján láthatunk. A legmagasabb fajlagos támogatási érték a

Szécsényi járásban figyelhető meg, amelyet a Bátonyterenyei és a Rétsági járás követ. E három térségben a megítélt támogatások lakosságarányosan meghaladják a vármegyei átlagot.

Különösen figyelemre méltó a Szécsényi járás helyzete, amely a kedvezményezett járások közé tartozik, és ahol a viszonylag alacsony népességszám mellett jelentős fejlesztési források koncentrálódtak. Hasonlóan magas fajlagos érték figyelhető meg a Bátonyterenyei járásban is, ami arra utal, hogy a hátrányosabb helyzetű térségek felzárkóztatását szolgáló beavatkozások a forráselosztásban is érvényesültek.

Ezzel szemben a Salgótarjáni járás – annak ellenére, hogy abszolút értékben a legtöbb támogatást kapta – lakosságarányosan a legalacsonyabb értéket mutatja. Ennek elsődleges oka a járás népességkoncentrációja, valamint az, hogy a megyei jelentőségű, térségi hatású fejlesztések jelentős része ugyan Salgótarjánhoz kötődik, de azok eredményei nem kizárólag a járás lakosságát szolgálják.

Összességében a népességarányos mutatók alapján nem rajzolódik ki olyan területi koncentráció, amely a fejlesztési források egyoldalú felhasználására utalna. A fajlagos támogatási adatok inkább azt jelzik, hogy a TOP Plusz program végrehajtása során a kisebb népességű, kedvezményezett térségek is jelentős mértékben részesültek a fejlesztési forrásokból, ami összhangban áll a területi felzárkózás célkitűzéseivel.

A járási szintről a települési szint felé haladva a következőkben vizsgáljuk meg, mit mutat a város-vidék tekintetében a támogatások megoszlása. Ezt jól szemlélteti a következő térkép:

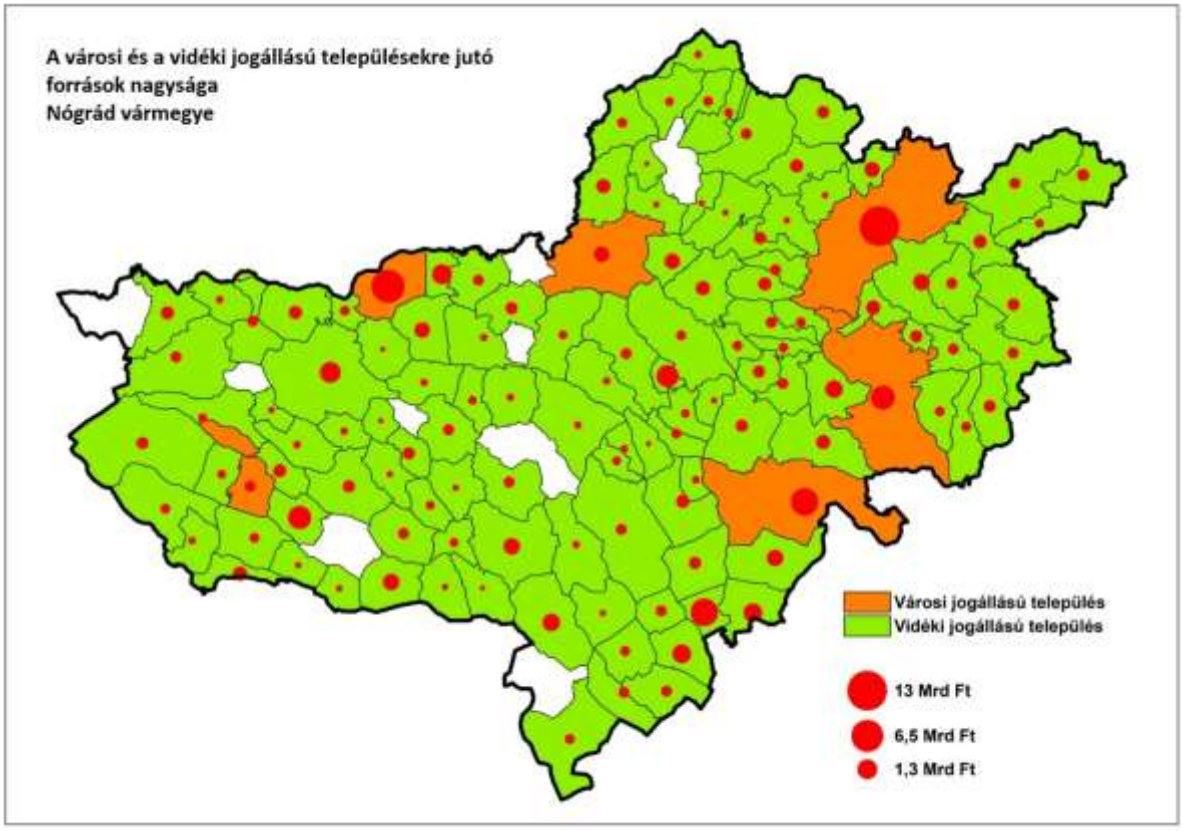

4. ábra: A városi és vidéki jogállású településekre jutó források nagysága (forrás: UPR)

A térképi ábrázolás alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz források nem kizárólag a városi jogállású településekre koncentrálódtak, hanem a vidéki térségek széles körét is elérték. Ez különösen fontos Nógrád vármegye településszerkezete szempontjából, mivel a vármegye településeinek döntő többsége községi jogállású, apró- és kisfalvas település.

A legnagyobb támogatási volumen természetesen a városi központokban jelenik meg, különösen Salgótarján, Balassagyarmat, valamint Pásztó esetében. Ez összefügg a városi funkciókkal, az intézményi koncentrációval, valamint azzal, hogy több térségi hatású fejlesztés is ezekhez a településekhez kötődik. A nagyobb támogatási körök ugyanakkor nem kizárólag helyi jelentőségű beruházásokat takarnak, hanem sok esetben járási vagy vármegyei szintű szolgáltatásokat is érintenek.

A térkép ugyanakkor jól mutatja, hogy a vidéki települések jelentős része is részesült támogatásban, és több kisebb községben is számottevő forrásfelhasználás történt. Ez arra utal, hogy az ITP végrehajtása során érvényesült a területi kiegyensúlyozottság szempontja, és nem alakult ki kizárólag városközpontú forráselosztás.

Megfigyelhető továbbá, hogy egyes kisebb településeken kiemelkedően magas támogatási összegek jelennek meg. Ezek hátterében jellemzően nem a településméretthez igazodó helyi fejlesztések, hanem speciális, térségi hatású projektek állnak — például turisztikai, közlekedési vagy hálózatos infrastruktúra-fejlesztések. Emiatt az egy főre jutó támogatási adatok értelmezésekor szükséges figyelembe venni a projektek tényleges funkcionális hatásterületét is.

A területi elemzést tovább tudjuk pontosítani, ha a településekre jutó támogatás fajlagos (egy főre jutó) értékét tekintjük át.

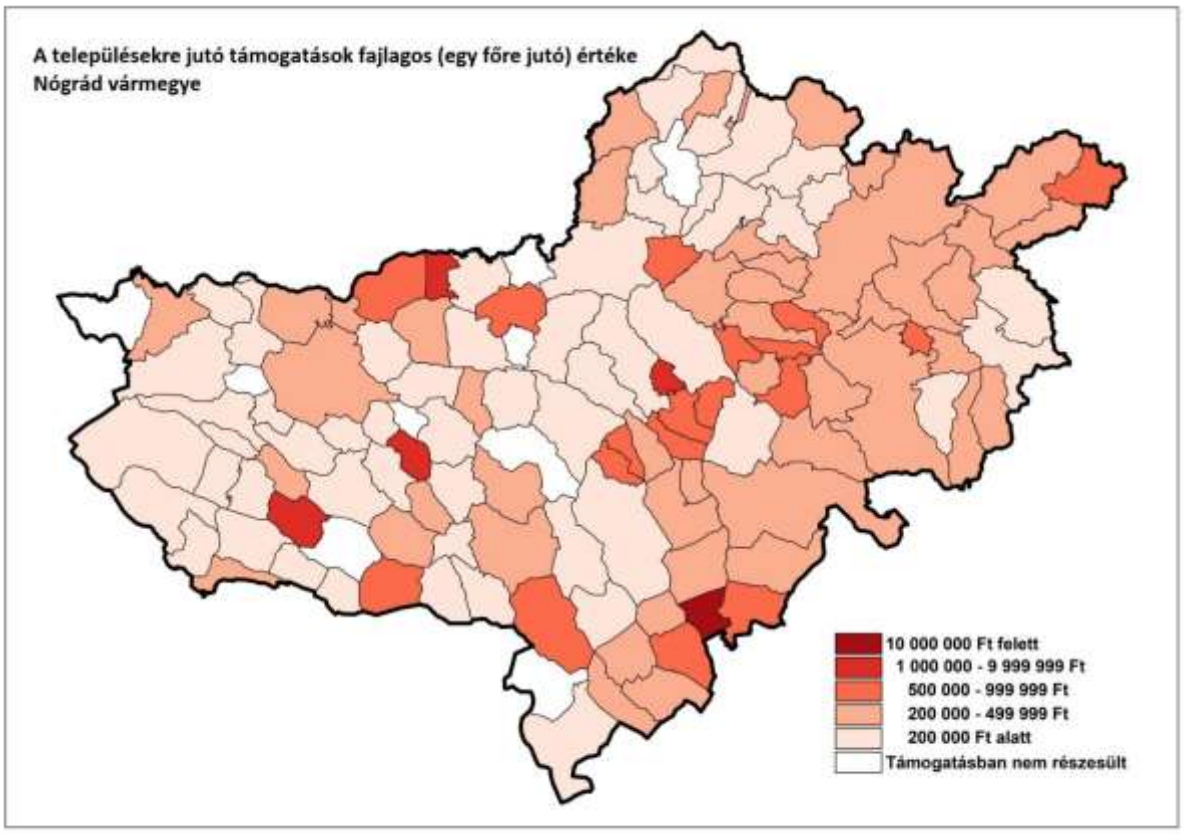

5. ábra: A településekre jutó támogatások fajlagos (egy főre jutó) értéke (forrás: EUPR és KSH)

Ezen a szinten már sokkal inkább érezhető a hálózatos projektek torzító hatása. Szarvasgedén, Hollókőn, Ludányhalásziban, Mohorán és Vanyarcon ennek köszönhetően látunk a térképen erősebb koncentrációt. Látszik ugyanakkor az is – akárcsak az előző térképen -, hogy vannak fehér foltok. Alsópetény, Debercsény, Erdőkürt, Hont, Horpács, Hugyag, Iliny, Piliny és Terény nem részesült a TOP Plusz forrásaiból közvetlen támogatásban. A fehér foltok az összes vármegyei településnek mindössze 7%-át teszik ki. A rendelkezésre álló információk alapján ezek a települések a TOP-3.1.3 kódszámú helyi humánfejlesztési felhíváson belül konzorciumi tagként közvetlenül ugyan nem részesültek támogatásban, a konzorciumon keresztül közvetetten viszont igen..

Hugyag esete sajnálatos: a falu a „felzárkózó települések" program kedvezményezettje, ugyanakkor adósságrendezés miatt sajnos nem részesülhetett támogatásban. Ugyanebben a területi preferenciában rendkívül alacsony az egy főre jutó támogatás Karancsságon (24.353 Ft) és Endrefalván (28.363 Ft), illetve 100.000 forint alatt maradt Kállón, Litkén, Nagylócon és Szalmatercsen. Ennek oka nem feltétlen a fejlesztési szükséglet hiánya, hanem lehet az is, hogy – helyzetükből adódóan - nincsenek megfelelő humán kapacitásaik fejlesztések előkészítéséhez és megvalósításához.

Az általános területi preferencián túl Nógrád vármegye ITP-je gazdaságfejlesztési és turizmusfejlesztési preferenciákat határoz meg. Az ITP tervezése során indokolt volt a

gazdaság- és turizmusfejlesztési preferenciák érvényesítése, mivel Nógrád vármegye területének jelentős része tartós gazdasági és társadalmi kihívásokkal érintett. A vármegye több települése a szabad vállalkozási zónák, illetve a kormányzati gazdaságélénkítő programok által kijelölt kedvezményezett települések közé tartozik, ami a foglalkoztatás erősítését és a helyi gazdaság versenyképességének javítását célzó beavatkozások szükségességét támasztotta alá. A területi preferenciák alkalmazása egyben lehetőséget biztosított arra, hogy a rendelkezésre álló források a fejlesztési szempontból leginkább indokolt térségekben hasznosuljanak.

A turizmusfejlesztési preferenciák kialakítását a vármegye kiemelkedő természeti és kulturális adottságai, valamint a már meglévő térségi együttműködések indokolták. A Magyar Turisztikai Ügynökség által kijelölt turisztikai térségek, a Novohrad–Nógrád UNESCO Globális Geopark, továbbá a Cserhát Natúrpark kezdeményezések olyan térségi keretet biztosítanak, amelyekre építve a turizmus a helyi gazdaság diverzifikációjának és a vidéki térségek jövedelemtermelő képességének erősítését szolgálhatja. A preferenciák alkalmazásának célja nem a források koncentrációja, hanem a meglévő térségi adottságokhoz és együttműködésekhez illeszkedő, hálózatos fejlesztések elősegítése volt.

A TOP Plusz-6.1.1 „Helyi gazdaságfejlesztés" pályázaton támogatást nyert hat településből három található szabad vállalkozási zóna területén. A Kedvezményezett Települések Gazdaságélénkítő Programjába egy támogatott település, Ludányhalászi tartozik. A gazdaságfejlesztés preferencia - az adatok szerint - nem volt erős ösztönző hatással az adott forráskeret területi allokációjának befolyásolására.

A TOP Plusz-6.1.3 turizmusfejlesztési felhíváson támogatást nyert településeknek a fele található a Novohrad-Nógrád Geopark területén, egy sem tartozik a Cserhát Naturparkhoz, egy a Budapest környéke turisztikai térséghez, kettő pedig a Mátra-Bükk turisztikai térséghez sorolt a Magyar Turisztikai Ügynökség lehatárolásában. A támogatott helyszínek közül egyik preferenciába sem tartozik Patvarc és Szügy. A TOP Plusz-6.1.4 felhívásban hálózatos projektek valósulnak meg, amelyek érintik a preferenciával kijelölt térségeket, különösen a Novohrad-Nógrád Geopark területét. Elmondhatjuk a fentiek alapján, hogy a turizmusfejlesztési preferencia az előzőnél jobb hatékonysággal biztosította a támogatások „terelését" a vármegye által előnyben részesítendő térségekbe.

Összességében megállapítható, hogy a TOP Plusz ITP végrehajtása a félidőhöz érkezve a legtöbb fejlesztési cél esetében megfelelő előrehaladást mutat. A támogatási döntések alapján a források döntő része lekötésre került, és a területi elemzések alapján a fejlesztések a vármegye egészét lefedő módon valósulnak meg. A humán fejlesztések, a gazdaságfejlesztési beavatkozások és a kedvezményezett térségek támogatása tekintetében az ITP-ben kitűzött összegszerű, illetve prioritást biztosító célszámok teljesülése kedvező képet mutat.

Egyes területeken ugyanakkor elmaradás tapasztalható. Az energetikai fejlesztések forrásfelhasználása, valamint a komplex programmal fejlesztendő járások egészségügyi és szociális infrastruktúrájára tervezett források lekötése a vártnál lassabb ütemben halad. Emellett a fejlesztések jelentős része még megvalósítás alatt áll, így a program tényleges társadalmi és gazdasági hatásainak teljes körű értékelése jelenleg még korlátozott.

A vármegye a hátralévő programidőszakban kiemelt figyelmet kíván fordítani a még rendelkezésre álló források célzott felhasználására, a lassabban haladó beavatkozások előrehaladásának támogatására, valamint a projektek eredményes megvalósításának nyomon

követésére. A tapasztalatok alapján a következő tervezési időszakban indokolt lehet a fejlesztési források koncentráltabb, integráltabb felhasználása, valamint a térségi együttműködéseken alapuló, nagyobb hatású beavatkozások erősítése annak érdekében, hogy a fejlesztések a vármegye hosszú távú felzárkózását és versenyképességének javítását még hatékonyabban szolgálják.

3.2 Az ITP végrehajtásának hozzájárulása a TOP Plusz Operatív Program elvárásaihoz

Nógrád vármegye hozzájárulását az OP vállalásokhoz az alábbi táblázat és rövid szöveges értékelés szemlélteti. Az elemzés adataihoz az adatvétel dátuma szintén 2026. január 8.

3. Táblázat: A forrásfelhasználás TOP Plusz tematikus, valamint szakmai és pénzügyi elvárásokhoz való illeszkedésének vizsgálata

1.	2.	3.	4.	5.
Tematikus elvárások az OP-ban	**Figyelembe vételre kerülő TOP Plusz felhívások**	**ITP-ben szereplő tervadatok (Ft)**	**Tényadatok támogatói döntés alapján (Ft)**	**Teljesülés aránya[1] (%)**
Humán infrastruktúra: vármegyei ERFA legalább 20%-a (3. prioritás ERFA)	3.3.1, 3.3.2, 3.3.3, 3.4.1	11 659 393 211	110 958 128 975	93,99%
Humánfejlesztési programok: vármegyei ESZA+ legalább 27%-a (3. prioritás ESZA+)	3.1.3, 3.2.1	5 263 000 000	4 733 811 050	89,94%
Szociális városrehabilitáció (1. prioritás): vármegyei ERFA legalább 1,5%-a	1.2.21.2.4 1.3.2	408 533 700	408 533 700	100%
Szociális városrehabilitáció (3. prioritás ESZA+): vármegyei ERFA-t kiegészítik a társadalmi felzárkózás tematikus koncentrációhoz hozzájáruló beavatkozások a vármegyei ESZA+ legalább 10%-ával	3.1.2, 3.2.1	132 502 418	132 502 418	100%
Fenntarthatóság, klímacélok: önkormányzati energetika (2. prioritás) a vármegyei ERFA legalább 12%-a	2.1.1, 2.1.2, 2.1.4, 2.1.6	7 764 085 890	5 548 469 157	71%
Foglalkoztatás javítása: vármegyei ESZA+ legalább 33%-a; (3. prioritás ESZA+)	3.1.1	3 204 000 000	3 204 000 000	100%
Fenntartható klímacélok; zöld és kék infrastruktúra: megyei ERFA legalább 11%-a (1. prioritás)	1.2.1, 1.3.2 (zöld és kék infra)	5 712 461 436	5 578 694 213	97,66%
A megyére jutó indikatív forráskeret legalább 10%-át a komplex programmal fejlesztendő járásokban (36 LHH járás) szükséges felhasználni. (amennyiben releváns)	minden felhívás	2 100 422 129	4 255 475 000	202,6%

[1] A ténylegesen felhasznált forráskeretre vetített (és nem az ITP-ben tervezett) értékek kerülnek ide.

A 4 és 5 számjegyű, állami tulajdonban lévő közutak fejlesztésére a TOP Plusz 1. és 6. prioritások együttes keretösszegének legfeljebb 15%-a fordítható.	6.1.2, 6.2.1	8 557 876 747	8 557 876 747	100%
TOP Plusz az alap és középfokú köznevelési intézmények, illetve kollégiumok fejlesztésére tervezett források legalább 90%-át az állami intézmények támogatására fordítja.	3.3.3, 3.4.1	4 558 270 187	4 557 810 769	99%
A program a 36 komplex programmal fejlesztendő járás területén megvalósuló beruházások támogatására fordítja az alap- és középfokú köznevelési intézmények fejlesztésére tervezett, TOP Plusz keretösszeg legalább 15%-át.	3.3.3	479 753 452	479 753 452	100%
A program a 36 komplex programmal fejlesztendő járás területén megvalósuló beruházások támogatására fordítja a helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztésére tervezett, TOP Plusz keretösszeg legalább 15%-át.	3.3.2	159 930 960	159 930 960	100%

A TOP Plusz program tematikus koncentrációs elvárásainak vizsgálata alapján megállapítható, hogy Nógrád vármegye az időközi értékelés időpontjáig a legtöbb vállalás teljesítésében megfelelő előrehaladást ért el. A humán infrastruktúra fejlesztése meghaladja a 90%-os teljesítési szintet, ezzel összhangban a humánfejlesztési programokra fordított ESZA+ források is közel 90%-os teljesülési szintet mutatnak, ami arra utal, hogy a vármegye kiemelt figyelmet fordított a társadalmi szolgáltatások, köznevelési, egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztésére, valamint a humán kapacitások erősítésére.

A szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó ERFA-források felhasználása maradéktalanul teljesült, a támogatói döntések összege megegyezik az ITP-ben eredetileg tervezett kerettel. Emellett az ERFA forrásokat kiegészítő ESZA+ források támogatói döntései is elérték a tervezett forrásfelhasználást. Ez arra utal, hogy a városi társadalmi és fizikai megújítást célzó beavatkozások iránt jelentős fejlesztési igény mutatkozott Salgótarján MJV részéről. Szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó ERFA-forrás felhasználást az 1.2.2 és 1.2.4 felhívásokban

nem tervezett a vármegye. Ennek oka, hogy részben a szegregátumok hiányára, részben pedig az egyedi városfejlesztési célokra tekintettel a kiemelt városok forrásfelhasználási módjával érintett településeken túl más város nem jelezte ilyen jellegű fejlesztési igényét. Várhatóan ez a jövőben is hasonlóan alakul.

A foglalkoztatás javítását szolgáló ESZA+ források felhasználása szintén teljes mértékben megvalósult, a vállalás teljesítését a megyei foglalkoztatási paktum projekt önmagában biztosította.

A komplex programmal fejlesztendő járások támogatása kiemelkedő, ebben az esetben a támogatói döntések összege a tervezett forráskeret, több, mint kétszerese. Ez azt mutatja, hogy a források területi célzása összhangban állt a felzárkóztatási célokkal. A kedvezményezett járások részesedése a támogatásokból megfelel az országos területpolitikai elvárásoknak.

A fenntarthatósági célok közül a zöld és kék infrastruktúra fejlesztésére fordított források felhasználása közel teljes körű 97,7%. Az önkormányzati energetikai fejlesztések esetében ugyanakkor a teljesülési arány alacsonyabb, 71%-os szinten áll, mely elmarad a tervezettől. Ez arra utalhat, hogy az energetikai beruházások előkészítése, műszaki tartalma vagy finanszírozási környezete komplexebb kihívásokat jelentett a kedvezményezettek számára, így a forráslekötés lassabban haladt az ITP-ben tervezettnél.

A közúti fejlesztésekre fordított források felhasználása teljes mértékben megfelel az ITP-ben meghatározott keretnek, így az erre vonatkozó tematikus elvárás 100%-ban teljesült.

A köznevelési infrastruktúra fejlesztésére vonatkozó vállalások teljesülése kedvező képet mutat. Az alap- és középfokú köznevelési intézmények fejlesztésére tervezett források 99%-os teljesülése megtörtént. Az állami intézmények támogatására fordított arány meghaladja az előzetesen vállalt célértékeket. Ebben nem csak a Tankerületi Központok vállaltak szerepet, hanem az ingatlant tulajdonló települések is., sok esetben az Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése felhívásból valósultak meg ezen fejlesztések. Az LHH járás vonatkozásában a köznevelési intézmények fejlesztésére tett vállalás is 100%-ban teljesült.

A helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztésének komplex programmal fejlesztendő járásokra jutó aránya szintén 100%-os teljesülést mutat a tervezetthez képest.

Összességében megállapítható, hogy a TOP Plusz program Nógrád vármegyei végrehajtása a tematikus koncentrációs elvárások többségét megfelelően teljesíti, és a forrásfelhasználás alapvetően összhangban áll az ITP stratégiai célrendszerével. Az időközi értékelés ugyanakkor rámutat néhány olyan fejlesztési területre – különösen az energetikai beruházások –, ahol a program második felében további beavatkozások vagy célzott forrásfelhasználás válhat indokolttá.

4. Az eredményességet befolyásoló folyamatok értékelése

4.1 Az indikátorvállalások nyomonkövetése

Az indikátorvállalások teljesülését az alábbi táblázat és rövid értékelés szemlélteti az útmutatóban megadott szempontok szerint. Az adatvétel dátuma 2026. január 8.

4. Táblázat: Indikátorvállalások

Vármegyei indikátorok

Prioritási tengely	Indikátor		Mértékegység	Mérföldkő 2024	Forrásarányos célérték (2024)	Vármegye általá vállalt mérföldkő (2024)	Célérték 2029	Forrásarányos célérték (2029)	Vármegye által vállalt célérték (2029)	TSZ-ben rögzített vállalások összesen
	Azonosító	Megnevezés								
TOP_Plusz-1	RCO26	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	7,15	0,14	0,14	67,88	3,14	3,14	10,09
TOP_Plusz-1	RCR35	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	143 555	2 983	2 983	5 332
TOP_Plusz-1	RCO58	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	21,75	0,66	0,66	408,98	23,02	23,02	8,53
TOP_Plusz-1	RCR64	A célzott kerékpáros	fő/év	nem releváns	nem releváns	nem releváns	1 810 794	101 925	101 925	61 354

		infrastruktúra éves felhasználói								
TOP_Plusz-1	TPO08	A rehabilitált talaj összkiterjedése	ha	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	
TOP_Plusz-1	TPO10	Kialakított új, forgalomcsillapított övezetek száma	db	7	0	0	65	8	8	8
TOP_Plusz-1	TPO11	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m^2	0	0	0	76 009	8 951	8 951	41 259
TOP_Plusz-1	TPO12	Megvalósított megyei szemléletformáló és tudatosságnövelő programok száma	db	0	0	0	19	1	1	nincs adat
TOP_Plusz-1	TPO35	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza	m	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	

TOP_Plusz-1	RCO65	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	fő	0	0	0	815	8	8	0
TOP_Plusz-1	TPR09	A projekt keretében integrált területre költözők száma	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	123	1	1	0
TOP_Plusz-1	RCO46	Átépített vagy korszerszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	13,35	0,620	0,620	125,48	3,59	3,59	42,70
TOP_Plusz-2	RCO19	Jobb energiahatékonyságú középületek	m^2	39 718,31	1 922,03	1 922,03	309 509,11	21 255,87	21 255,87	22 366,00
TOP_Plusz-2	RCR26	Éves primerenergia-fogyasztás	MWh/év	nem releváns	nem releváns	nem releváns	46 426	3 188	3 188	6 830
TOP_Plusz-2	RCR29	Becsült üvegházhatású gáz-kibocsátások	CO_2t/év	nem releváns	nem releváns	nem releváns	27 097,70	1 860,96	1 860,96	1 363,77

TOP_Plusz-2	RCO22	Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamos energia, hőenergia)	MW	1,84	0,09	0,09	14,30	0,98	0,98	1,14
TOP_Plusz-2	RCR31	Összes előállított megújuló energia (ebből: villamos energia, hőenergia)	MWh/év	nem releváns	nem releváns	nem releváns	15 694,68	1 077,85	1 077,85	1 043,24
TOP_Plusz-2	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	1	1,00	1,00	8	1	1	0
TOP_Plusz-3	TPO05	Programban résztvevő munkanélkülieк száma	fő	1 766	81	81	31 447	1 498	1 498	1 759
TOP_Plusz-3	TPO06	Programban résztvevő inaktív személyek száma	fő	207	10	10	3 690	176	176	206

TOP_Plusz-3	TPO23	Munkaerőpiaci alkalmazkodást segítő támogatásban részesülők száma	fő	128	6	6	2 286	109	109	140
TOP_Plusz-3	TPO24	Foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma	fő	2 168	99	99	38 607	1 839	1 839	2 171
TOP_Plusz-3	TPR02	Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	19 817	944	944	1 252
TOP_Plusz-3	TPO13	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	0	0	0	255	11	11	919

TOP_Plusz-3	TPO25	Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	0	0	0	127	5	5	0
TOP_Plusz-3	TPR05	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	13 716	589	589	75 728
TOP_Plusz-3	TPR15	Program eredményként integrált területre költözők száma	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	188	8	8	0
TOP_Plusz-3	TPO14	Egyéb, nem közösségi célú programok száma	db	3	1	1	293	23	23	426
TOP_Plusz-3	TPR10	Azon települések száma, ahol javult a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, egészségügyhöz, szociális	db	nem releváns	nem releváns	nem releváns	85	7	7	9

		és/vagy lakhatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés								
TOP_Plusz-3	TPO26	Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	359	7	7	3 455	152	152	0
TOP_Plusz-3	TPO27	Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	93	2	2	881	39	39	nincs adat
TOP_Plusz-3	TPO28	Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	2 032	85	85	18 144	839	839	955

TOP_Plusz-3	TPO29	Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	75	4	4	718	33	33	45
TOP_Plusz-3	RCR70	Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	4 212	191	191	1 003
TOP_Plusz-3	TPR11	Újonnan létrehozott bölcsődei ellátással rendelkező települések száma (ahol 2020.12.31-én nem működött bölcsődei szolgáltatás)	db	nem releváns	nem releváns	nem releváns	39	2	2	nincs adat
TOP_Plusz-3	TPR12	Fejlesztett óvodai	db	nem releváns	nem releváns	nem releváns	153	7	7	18

		ellátással rendelkező települések száma								
TOP_Plusz-3	TPO01	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	56	3	3	535	24	24	33
TOP_Plusz-3	RCR73	Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	nem releváns	nem releváns	nem releváns	3 843 041	169 925	169 925	14 836

TOP_Plusz-3	TPO02	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	26	1	1	244	25	25	17
TOP_Plusz-3	TPR13	Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	nem releváns	nem releváns	nem releváns	176	8	8	4
TOP_Plusz-3	TPR14	Újonnan létrehozott vagy férőhelybővítéssel érintett szociális alapszolgáltatásokkal és gyermekjóléti alapellátásokkal rendelkező	db	nem releváns	nem releváns	nem releváns	30	3	3	0

		települések száma								
TOP_Plusz-3	RCO67	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	0	0	0	24 832	2 254	2 254	2 019
TOP_Plusz-3	TPO30	Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	0	0	0	235	21	21	6
TOP_Plusz-3	TPO31	Korszerűsített kollégiumok száma	db	0	0	0	6	1	1	1
TOP_Plusz-3	RCR71	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	db	nem releváns	nem releváns	nem releváns	17 879	1 623	1 623	1 356
TOP_Plusz-6	RCO04	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	116	4	4	1 055	88	88	25
TOP_Plusz-6	TPO07	Támogatásban részesülő önkormányzati	db	12	1	1	108	9	9	nincs adat

		tulajdonú vállalkozások száma								
TOP_Plusz-6	TPO32	Közétkeztetési fejlesztések száma	db	0	0	0	74	6	6	2
TOP_Plusz-6	RCO46	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	26,97	1,49	1,49	243,73	11,61	11,61	37,26
TOP_Plusz-6	TPO09	Éves primerenergia-fogyasztás	db	1	1	1	10	1	1	0
TOP_Plusz-6	TPO34	Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma	db	0	0	0	3	0	0	1
TOP_Plusz-6	RCO77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	0	0	0	146	7	7	17
TOP_Plusz-6	TPO34	Turisztikai fejlesztéssel	db	0	0	0	4	0	0	1

		érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma								

Salgótarján Megyei Jogú Város indikátorai

Prioritási tengely	Indikátor		Mértékegység	Célérték 2029	Város által TVP-ben vállalat célérték (2025)	TSZ-ben rögzített vállalások összesen
	Azonosító	Megnevezés				
TOP_Plusz-1	RCO74	Az integrált területfejlesztési stratégiák keretébe tartozó projektek által érintett lakosság	fő	2 363 543	32 304	32 304,00
TOP_Plusz-1	RCO75	Támogatott integrált területfejlesztési stratégiák	db	42	1	1,00
TOP_Plusz-1	RCO26	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	24,24	2,417	3,35
TOP_Plusz-1	RCO46	Átépített vagy korszerszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	101,75	1,037	1,04
TOP_Plusz-1	RCO58	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	298,70	NR	-
TOP_Plusz-1	RCR64	A célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő/év	813 845	NR	-

TOP_Plusz-1	TPO08	A rehabilitált talaj összkiterjedése	ha	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	
TOP_Plusz-1	TPO10	Kialakított új, forgalomcsillapított övezetek száma	db	25,00	NR	-
TOP_Plusz-1	TPO11	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m^2	139 760	300	43 318,00
TOP_Plusz-1	TPO35	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza	m	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	
TOP_Plusz-1	RCR35	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	84 409	NR	-
TOP_Plusz-1	RCO65	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	fő	553	12	12,00
TOP_Plusz-1	TPR09	A projekt keretében integrált területre költözők száma	fő	124	10	10,00
TOP_Plusz-2	RCO19	Jobb energiahatékonyságú középületek	m^2	136 910,87	7 177	6 414,00
TOP_Plusz-2	RCR26	Éves primerenergia-fogyasztás	MWh/év	20 537	NR	-
TOP_Plusz-2	RCR29	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátás	CO_2t/év	7 861	287	287,02
TOP_Plusz-2	RCO22	Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamos energia, hőenergia)	MW	6,28	NR	-
TOP_Plusz-2	RCR31	Összes előállított megújuló energia (ebből: villamos energia, hőenergia)	MWh/év	6 942	NR	-

TOP_Plusz-2	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	5	NR	-
TOP_Plusz-3	TPO13	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	304	10	67,00
TOP_Plusz-3	TPO14	Egyéb, nem közösségi célú programok száma	db	40	25	26,00
TOP_Plusz-3	TPO18	Szolgáltatásban vagy támogatásban részesülő személyek	fő	2 325	-	-
TOP_Plusz-3	TPO25	Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	46	1	1,00
TOP_Plusz-3	TPR05	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	fő	237 680	30	746,00
TOP_Plusz-3	TPR10	Azon települések száma, ahol javult a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, egészségügyhöz, szociális és/vagy lakhatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés	db	5	1	3,00
TOP_Plusz-3	TPR15	Program eredményként integrált területre költözők száma	fő	138	10	10,00
TOP_Plusz-3	TPO26	Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	4 092	NR	-
TOP_Plusz-3	TPO27	Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	79	NR	-
TOP_Plusz-3	TPO28	Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	9 680	980	1 040,00

TOP_Plusz-3	TPO29	Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	384	NR	-
TOP_Plusz-3	RCR70	Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	2 248	800	807,00
TOP_Plusz-3	TPR11	Újonnan létrehozott bölcsődei ellátással rendelkező települések száma (ahol 2020.12.31-én nem működött bölcsődei szolgáltatás)	db	3	NR	-
TOP_Plusz-3	TPR12	Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	42	1	1,00
TOP_Plusz-3	RCO67	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	9 268	1 215	1 215,00
TOP_Plusz-3	TPO30	Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	86	2	5,00
TOP_Plusz-3	TPO31	Korszerűsített kollégiumok száma	db	3	NR	-
TOP_Plusz-3	RCR71	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	db	6 673	1 005	978,00
TOP_Plusz-3	TPO01	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	322	8	6,00
TOP_Plusz-3	RCR73	Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	2 315 076	60 000	62 550,00

TOP_Plusz-3	TPO02	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	170	2	2,00
TOP_Plusz-3	TPR13	Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	62	1	3,00
TOP_Plusz-3	TPR14	Újonnan létrehozott vagy férőhelybővítéssel érintett szociális alapszolgáltatásokkal és gyermekjóléti alapellátásokkal rendelkező települések száma	db	7	1	2,00
TOP_Plusz-6	RCO04	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	549	NR	-
TOP_Plusz-6	TPO07	Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma	db	56	NR	-
TOP_Plusz-6	TPO32	Közétkeztetési fejlesztések száma	db	38	NR	-
TOP_Plusz-6	RCO77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	113	1	2,00
TOP_Plusz-6	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	5	NR	-

Balassagyarmat város indikátorai

Prioritási tengely	Indikátor		Mértékegység	Célérték 2029	Város által a TVP-ben vállalt célérték (2029)	TSZ-ben rögzített vállalások összesen
	Azonosító	Megnevezés				
TOP_Plusz-1	RCO74	Az integrált területfejlesztési stratégiák keretébe tartozó projektek által érintett lakosság	fő	2 363 543	14 036	14 034,00
TOP_Plusz-1	RCO75	Támogatott integrált területfejlesztési stratégiák	db	42	1	1,00
TOP_Plusz-1	RCO26	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	24,24	0,2	0,21
TOP_Plusz-1	RCO46	Átépített vagy korszerszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	101,75	0,65	0,50
TOP_Plusz-1	RCO58	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	298,70	2,6	3,00
TOP_Plusz-1	RCR64	A célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő/év	813 845	4 000	8 000,00
TOP_Plusz-1	TPO08	A rehabilitált talaj összkiterjedése	ha	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	
TOP_Plusz-1	TPO10	Kialakított új, forgalomcsillapított övezetek száma	db	25,00	-	-
TOP_Plusz-1	TPO11	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m^2	139 760	3 000	3 000,00

TOP_Plusz-1	TPO35	Bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza	m	*törölt indikátor*	*törölt indikátor*	
TOP_Plusz-1	RCR35	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	84 409	-	-
TOP_Plusz-1	RCO65	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	fő	553	-	-
TOP_Plusz-1	TPR09	A projekt keretében integrált területre költözők száma	fő	124	-	-
TOP_Plusz-2	RCO19	Jobb energiahatékonyságú középületek	m^2	136 910,87	1 000	1 168,49
TOP_Plusz-2	RCR26	Éves primerenergia-fogyasztás	MWh/év	20 537	374	457,47
TOP_Plusz-2	RCR29	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátás	CO_2t/év	7 861	122	129,24
TOP_Plusz-2	RCO22	Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamos energia, hőenergia)	MW	6,28	38,00	0,03
TOP_Plusz-2	RCR31	Összes előállított megújuló energia (ebből: villamos energia, hőenergia)	MWh/év	6 942	38,83	27,55
TOP_Plusz-2	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	5	-	-
TOP_Plusz-3	TPO13	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	304	10,00	10,00
TOP_Plusz-3	TPO14	Egyéb, nem közösségi célú programok száma	db	40	1,00	1,00

TOP_Plusz-3	TPO18	Szolgáltatásban vagy támogatásban részesülő személyek	fő	2 325	-	-
TOP_Plusz-3	TPO25	Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	46	6,00	-
TOP_Plusz-3	TPR05	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	fő	237 680	500,00	500,00
TOP_Plusz-3	TPR10	Azon települések száma, ahol javult a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, egészségügyhöz, szociális és/vagy lakhatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés	db	5	1,00	-
TOP_Plusz-3	TPR15	Program eredményként integrált területre költözők száma	fő	138	-	-
TOP_Plusz-3	TPO26	Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	4 092	56,00	56,00
TOP_Plusz-3	TPO27	Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	79	-	-
TOP_Plusz-3	TPO28	Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	9 680	240,00	240,00
TOP_Plusz-3	TPO29	Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	384	-	-
TOP_Plusz-3	RCR70	Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	2 248	-	233,00
TOP_Plusz-3	TPR11	Újonnan létrehozott bölcsődei ellátással rendelkező települések száma (ahol	db	3	-	-

		2020.12.31-én nem működött bölcsődei szolgáltatás)				
TOP_Plusz-3	TPR12	Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	42	1,00	1,00
TOP_Plusz-3	RCO67	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	9 268	450,00	450,00
TOP_Plusz-3	TPO30	Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	86	1,00	1,00
TOP_Plusz-3	TPO31	Korszerűsített kollégiumok száma	db	3	-	-
TOP_Plusz-3	RCR71	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	db	6 673	375,00	400,00
TOP_Plusz-3	TPO01	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	322	1,00	8,00
TOP_Plusz-3	RCR73	Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	2 315 076	500,00	58 722,00
TOP_Plusz-3	TPO02	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	170	1,00	1,00
TOP_Plusz-3	TPR13	Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	62	1,00	1,00

TOP_Plusz-3	TPR14	Újonnan létrehozott vagy férőhelybővítéssel érintett szociális alapszolgáltatásokkal és gyermekjóléti alapellátásokkal rendelkező települések száma	db	7	-	-
TOP_Plusz-6	RCO04	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	549	1,00	1,00
TOP_Plusz-6	TPO07	Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma	db	56	-	-
TOP_Plusz-6	TPO32	Közétkeztetési fejlesztések száma	db	38	1,00	1,00
TOP_Plusz-6	RCO77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	113	1,00	1,00
TOP_Plusz-6	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	5	-	-

A **vármegyei indikátorvállalások** teljesítésének vizsgálata alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz program végrehajtása összességében megfelelő előrehaladást mutat, ugyanakkor az indikátoradatok értelmezése során fokozott óvatosság szükséges. Az adatlekérdezés időpontja 2026. január 8., így több projekt esetében még folyamatban lévő megvalósításról, illetve nem végleges indikátorrögzítésről beszélhetünk. Az adatbázis áttekintése alapján feltételezhető, hogy bizonyos indikátorok esetében hibás vagy nem egységes adatrögzítés történt az EPTK felületen, ami torzíthatja az időközi teljesítési képet.

A legtöbb indikátor esetében ugyanakkor kedvező előrehaladás figyelhető meg. Több vállalás már az időközi értékelés szakaszában elérte vagy meghaladta a 2029-re vállalt célértéket. Kiemelkedő teljesítés látható például a zöld infrastruktúra fejlesztéséhez, a fejlesztéssel érintett közösségi területek nagyságához, illetve bizonyos humán fejlesztési indikátorokhoz kapcsolódóan. Szintén előrehaladott teljesítés érzékelhető az energetikai fejlesztések egy részénél, valamint több humán infrastruktúra-fejlesztési mutató esetében.

Az adatok alapján ugyanakkor több indikátor teljesítése még jelentősen elmarad az időarányosan várható szinttől. Ez különösen igaz néhány közlekedési, kerékpáros és egyes humán szolgáltatási indikátorra. Az eltérések ugyanakkor nem feltétlenül jelentenek tényleges szakmai elmaradást, mivel számos indikátor kizárólag a projekt fizikai befejezését követően válik ténylegesen mérhetővé. Ilyen esetekben az időközi teljesítés alacsonyabb szintje természetesnek tekinthető.

Az **indikátor-adatbázis áttekintése** során több olyan eset is azonosítható volt, ahol az adatok nagyságrendje vagy logikája alapján valószínűsíthető az eltérő értelmezésből vagy hibás adatrögzítésből eredő torzulás. Különösen a TPO13 és TPO14 indikátorok esetében feltételezhető, hogy egyes kedvezményezettek rendezvényszám helyett résztvevői létszámot vagy más volumenmutatót rögzíthettek. Hasonló jelenség más indikátoroknál is előfordulhat, különösen a humán fejlesztési konstrukciók esetében, ahol az indikátorok tartalma több esetben összetett vagy eltérően értelmezhető. **Emiatt az indikátorok abszolút értékeinek értelmezése során indokolt az adatminőség és az indikátordefiníciók egységes alkalmazásának utólagos felülvizsgálata.**

Az is megfigyelhető, hogy bizonyos indikátorok esetében a teljesített érték jelentősen meghaladja a vármegye által vállalt célértéket. Ez részben a projektek magasabb tényleges outputjával magyarázható, ugyanakkor egyes esetekben az indikátorok túlzott aggregálása vagy eltérő mérési módszere is szerepet játszhat. Emiatt az időközi értékelés keretében a mennyiségi teljesülés mellett különösen fontos az indikátorok szakmai tartalmának és konzisztenciájának ellenőrzése.

Összességében megállapítható, hogy a TOP Plusz program **megyei indikátorvállalásainak** teljesítése kedvező előrehaladást mutat, és több fejlesztési területen már időarányosan is jelentős eredmények láthatók. Ugyanakkor az indikátor-adatbázisban tapasztalható esetleges rögzítési pontatlanságok miatt az eredmények értelmezése során indokolt az óvatos megközelítés, **valamint a program későbbi szakaszában az indikátorjelentések egységesítésének és adatellenőrzésének erősítése**.

A **városi indikátorok** külön vizsgálata árnyalja a vármegyei szintű összképet. Mind Salgótarján, mind Balassagyarmat esetében megállapítható, hogy az FVS-alapú fejlesztések végrehajtása a program félidejében összességében tervszerűen halad. A két város által vállalt

indikátorok többsége időarányosan teljesült, illetve több esetben már a vállalt célértéket is meghaladja. Különösen a zöldinfrastruktúra-fejlesztések, a kerékpáros infrastruktúrához kapcsolódó mutatók, valamint egyes közösségi terekhez kapcsolódó indikátorok esetében figyelhető meg kedvező előrehaladás.

A városi indikátorok teljesülése kiegyensúlyozottabb képet mutat, mint a vármegyei szintű indikátorrendszer egésze. Ez részben azzal magyarázható, hogy a két FVS-város a projektek előkészítése és végrehajtása során következetesen érvényesítette a TVP-ben meghatározott célokat, valamint a beavatkozások koncentráltabb, egymásra épülő módon valósulnak meg. Jelentősebb elmaradás vagy a vállalások teljesíthetőségét veszélyeztető körülmény a vizsgált időpontban egyik város esetében sem azonosítható.

Összességében megállapítható, hogy **Salgótarján és Balassagyarmat** integrált városfejlesztési programjai a félidei állapot alapján megfelelő előrehaladást mutatnak, és várhatóan érdemben hozzájárulnak a TOP Plusz program indikátorvállalásainak teljesítéséhez. A városi projektek előrehaladása egyben kedvező alapot teremthet a programidőszak második felében a vármegyei szintű eredményindikátorok teljesülésének javításához is.

4.2 A partnerség értékelése

TOP Plusz program végrehajtásához kapcsolódó partnerségi rendszer működésének értékelése során megállapítható, hogy a partnerségi együttműködések jellege az ITP sajátos szakmai tartalmához és a programozási időszak körülményeihez igazodott. Az Integrált Területi Program tervezése a COVID–19 járvány időszakában zajlott, amely jelentősen korlátozta a személyes egyeztetések lehetőségét, ezért a partnerségi folyamatok elsődlegesen elektronikus kommunikációs csatornákon keresztül valósultak meg. A vármegyei önkormányzat a releváns szakmai és intézményi partnerek részére elektronikus úton biztosította az ITP tervezetének véleményezési lehetőségét.

A partnerségi folyamat sajátossága volt ugyanakkor, hogy az ITP erősen szakpolitikai és programozási jellegű dokumentum, amelynek tartalma elsősorban az uniós fejlesztéspolitikai és pénzügyi végrehajtási logikához kapcsolódik. Ebből fakadóan a széles körű társadalmi partnerség intenzitása korlátozottabb volt, és a visszacsatolások jellemzően az érintett szakmai szereplőktől, illetve a potenciális kedvezményezettektől érkeztek.

A megvalósítási időszakban ugyanakkor kialakult egy stabil intézményi együttműködési kör, amely meghatározó szerepet játszott a TOP Plusz források végrehajtásában. Kiemelt partnerként jelentek meg a tankerületi központok, a Magyar Közút Nonprofit Zrt., továbbá a fenntartható városfejlesztési stratégiával rendelkező városok, Salgótarján és Balassagyarmat önkormányzatai. Az aktív turisztikai fejlesztések esetében fontos partnerségi szerepet töltött be az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ, amelynek szakmai jóváhagyása szükséges volt a pályázatok benyújtásához és előkészítéséhez.

A partnerségi együttműködés egyik fontos eleme volt az információk nyilvános hozzáférhetőségének biztosítása. A vármegyei önkormányzat honlapján folyamatosan elérhetők az ITP aktuális verziói, ezáltal valamennyi érintett szereplő számára biztosított a

program nyomon követhetősége. Az ITP módosításainak szakmai indoklása, valamint a végrehajtással kapcsolatos döntések részletesen megjelennek a vármegyei közgyűlés nyilvános jegyzőkönyveiben és előterjesztéseiben, amely erősíti az átláthatóságot és az információáramlást.

A program végrehajtása során a partnerség elsősorban operatív és projekt-előkészítési jelleggel működött tovább. A vármegyei önkormányzat és a kiemelt kedvezményezettek között rendszeres szakmai egyeztetések alakultak ki, különösen a projekt-előkészítés, az ITP-módosítások és az indikátorvállalások teljesítése kapcsán. Bár formalizált, széles körű partnerségi fórumok működése kevésbé volt jellemző, a program végrehajtása során informális szakmai kapcsolatok és tudásmegosztási csatornák alakultak ki az érintett intézmények között.

Összességében megállapítható, hogy a partnerségi struktúra működése a TOP Plusz program végrehajtása során elsősorban a fejlesztéspolitikai és végrehajtási feladatokhoz igazodó, intézményi-szakmai együttműködési modellként értelmezhető. A partnerség intenzitását és társadalmi beágyazottságát korlátozta az ITP technikai-specializált jellege, ugyanakkor a program végrehajtásához szükséges koordináció, információáramlás és intézményi együttműködés folyamatosan biztosított volt.

4.3 A megvalósítást befolyásoló egyéb tényezők

A programvégrehajtás tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz intézményrendszere alapvetően biztosította a program operatív működésének kereteit, ugyanakkor a végrehajtás során több olyan tényező is azonosítható volt, amely lassította vagy nehezítette a projektek előrehaladását. A tapasztalatok szerint a program működését egyszerre jellemezték jól működő koordinációs elemek és jelentős adminisztratív, illetve kapacitásbeli nehézségek.

A végrehajtást támogató tényezőként értékelhető, hogy a vármegyei szereplők többsége – különösen a kiemelt kedvezményezettek és az integrált városfejlesztési szereplők – a program teljes időszakában együttműködő módon vett részt a végrehajtásban. A támogatási konstrukciók alapvető keretei és a területi allokációs rendszer kiszámítható fejlesztési környezetet biztosítottak az önkormányzatok számára. A vármegyei önkormányzat koordinációs szerepe, valamint az ITP folyamatos aktualizálása hozzájárult ahhoz, hogy a program alkalmazkodni tudjon a változó végrehajtási környezethez és projektigényekhez.

A végrehajtási gyakorlat egyik legjelentősebb akadályozó tényezője ugyanakkor az adminisztratív és szabályozási környezet összetettsége volt. A támogatási felhívások, útmutatók és eljárásrendi szabályok értelmezése több esetben nehézséget okozott mind a kedvezményezettek, mind a végrehajtásban részt vevő intézmények számára. A programidőszak során bekövetkező módosítások, pontosítások és új elvárások jelentős többletterhet eredményeztek a projektgazdák oldalán, különösen azon projektek esetében, amelyek előkészítése vagy megvalósítása már folyamatban volt.

A tapasztalatok alapján a szabályozási környezet túlszabályozottsága és a magas adminisztratív terhelés nemcsak a kedvezményezettek, hanem az intézményrendszer működését is jelentősen befolyásolta. A projektzárások elhúzódása, valamint az értelmezési bizonytalanságok miatt a végrehajtási folyamatok több esetben lelassultak. A közreműködő intézmények oldalán

tapasztalható kapacitáshiány és fluktuáció tovább növelte az ügyintézési idők hosszát, miközben a magas szakmai-adminisztratív terhelés hosszabb távon nehezítette a tapasztalt munkatársak megtartását.

A projektek elhúzódása pénzügyi és működési nehézségeket is eredményezett a projektmenedzsment-szervezetek számára. Mind önkormányzati, mind intézményi oldalon érzékelhetővé vált, hogy a hosszú végrehajtási és elszámolási folyamatok jelentős likviditási és humánerőforrás-kockázatot hordoznak. A kisebb önkormányzatok és projektmenedzsment-kapacitások számára különösen nehézséget jelentett a projektek elhúzódó adminisztratív fenntartása és a szükséges szakmai kapacitások hosszabb időn keresztüli biztosítása.

A programműködés egyik fontos tapasztalata továbbá az információáramlás korlátozottsága volt. A vármegyei önkormányzatok monitoring és koordinációs feladatait nehezítette, hogy a végrehajtás során nem minden esetben álltak rendelkezésre naprakész és teljes körű adatok a projektállomány előrehaladásáról. Az adatbázisok tartalmi hiányosságai, valamint az eltérő adatminőség korlátozta az ITP megvalósításának folyamatos, valós idejű nyomon követhetőségét és a területi szintű értékelések megalapozottságát is.

Összességében megállapítható, hogy a program végrehajtását alapvetően biztosító intézményi keretek működőképesek voltak, ugyanakkor a végrehajtási tapasztalatok alapján a következő programozási időszakban kiemelt jelentősége lehet az adminisztratív egyszerűsítésnek, az intézményi kapacitások megerősítésének, valamint a monitoring- és információáramlási rendszerek fejlesztésének.

5 Megállapítások, javasolt beavatkozások, a következő programozási időszak előkészítése

5.1 Megállapítások, javasolt beavatkozások – félidei összegző értékelés

Az előző fejezetek következtetéseit az alábbi táblázat segítségével foglaljuk össze:

5. Táblázat: Megállapítások rendszerezése

Kategória	Megállapítások
Erősségek / Bevált működési gyakorlatok	A TOP Plusz program végrehajtása során pozitív tapasztalatként értékelhető, hogy a vármegyei önkormányzat és a kiemelt kedvezményezettek között folyamatos szakmai együttműködés alakult ki. Különösen kedvező tapasztalatok mutatkoztak a fenntartható városfejlesztési stratégiával rendelkező városok, Salgótarján és Balassagyarmat projekt-előkészítési és pályázatbenyújtási gyakorlatában. Az FVS-alapú fejlesztések esetében a pályázatok ütemezetten, a programozási logikához illeszkedve kerültek benyújtásra, ami jelentősen

	támogatta a végrehajtás kiszámíthatóságát és az indikátorvállalások tervezhetőségét. Szintén kedvező tapasztalatként említhető, hogy a program végrehajtásában részt vevő intézmények és kedvezményezettek a módosuló szabályozási környezet ellenére is képesek voltak alkalmazkodni az új elvárásokhoz. A projektgazdák és projektmenedzsment szervezetek részéről jelentős többletmunkát igényelt ugyan a felhívások módosítása és az újraértékelési folyamat, azonban a legtöbb projekt esetében sikerült biztosítani a fejlesztések továbbvitelét.
Gyengeségek / Problémák	A program végrehajtását jelentősen befolyásolta az Európai Bizottság által indított eljárás következtében szükségessé vált felhívásmódosítás és újraértékelési folyamat. Az utólagosan módosított jogosultsági és szakmai feltételek több esetben olyan projektek újra vizsgálatát tették szükségessé, amelyek előkészítése vagy részbeni megvalósítása már megkezdődött. Ez nemcsak időveszteséget eredményezett, hanem több projekt esetében a fejlesztések más finanszírozási forrásból történő megvalósításához vagy a projekt elmaradásához vezetett. A végrehajtás egyik legjelentősebb strukturális problémája a projektek alacsony előkészítettségi szintje volt. A kisebb önkormányzatok többsége korlátozott saját forrással rendelkezik, ezért jellemzően nem képes a pályázatok benyújtását megelőzően részletes műszaki tervek, engedélyes dokumentációk vagy komplex költségbecslések elkészítésére. Ennek következtében a benyújtott pályázatok jelentős része inkább projektötletként értelmezhető, mint teljes körűen előkészített beruházásként. Az előkészítettség hiányosságai miatt a projektek jelentős részénél a támogatási döntést követően zajlik le a tényleges tervezési és műszaki előkészítési folyamat, amely meghosszabbítja a projektindítást, növeli az adminisztratív terheket, és gyakran a projektműszaki tartalom módosulásához vezet. Ez a körülmény a megvalósítás ütemezésére és az indikátorvállalások teljesíthetőségére is hatással lehet. További nehézséget jelentett, hogy a végrehajtási szabályok és elvárások több esetben a projektek előrehaladott előkészítési fázisában módosultak, ami fokozott adminisztratív és projektmenedzsment-terhelést okozott a kedvezményezettek számára. További jelentős végrehajtási nehézséget jelent a felhívások, módszertani útmutatók és elszámolási szabályok összetett, több esetben nehezen értelmezhető rendszere. A végrehajtás során tapasztalható bizonytalanságok nem kizárólag a kedvezményezettek oldalán jelentkeznek, hanem az ellenőrzési és lebonyolítási intézményrendszert is

	érintik. A program előrehaladásának időpontjában a projektzárások elhúzódása figyelhető meg, amely mögött részben az egységes jogértelmezési és elszámolási gyakorlat kialakításának nehézsége áll. A végrehajtás adminisztratív terhelését tovább növeli, hogy a szabályozási környezet jelentős dokumentációs és ellenőrzési kötelezettségeket ír elő mind a kedvezményezettek, mind a közreműködő szervezet számára. Ez különösen érzékenyen érinti a kisebb önkormányzatokat és az intézményrendszer szereplőit, ahol korlátozott humánerőforrás-kapacitás áll rendelkezésre. Az intézményrendszer működésében további problémát jelent a kapacitáshiány és a fluktuáció. A program lebonyolításában részt vevő Magyar Államkincstárnál a magas adminisztratív terhelés, az összetett szabályrendszer és a folyamatos jogszabályi, módszertani változások jelentős munkaterhet eredményeznek, amely hosszabb távon nehezíti a stabil szakmai kapacitások fenntartását. A személyi változások következtében fennáll annak a kockázata is, hogy az egyes projektekhez kapcsolódó intézményi tudás és tapasztalat részben elveszik, ami tovább lassíthatja a végrehajtási és ellenőrzési folyamatokat.
Lehetőségek	A végrehajtási tapasztalatok alapján jól látható, hogy a TOP Plusz program hozzájárult a vármegyei fejlesztési szereplők közötti szakmai koordináció erősödéséhez. A kiemelt kedvezményezettekkel és a nagyobb projektgazdákkal kialakult együttműködési gyakorlat hosszabb távon alapot teremthet a tudatosabb projekt-előkészítés és a stratégiai alapú fejlesztéstervezés megerősítésére. Az FVS-városok gyakorlatában megjelent integrált tervezési szemlélet, a projektcsomagok összehangolt kezelése és az ütemezett pályázat-előkészítés olyan működési mintát jelenthet, amely más települések számára is adaptálható tapasztalatokat biztosíthat. A végrehajtási időszak során kialakult intézményi és szakmai kapcsolatrendszer hozzájárulhat ahhoz is, hogy a következő programozási ciklusban nagyobb hangsúlyt kapjon a projekt-előkészítés minősége, a tervek előzetes rendelkezésre állása és a fejlesztések komplexebb területi összehangolása. A következő programozási időszak szempontjából új lehetőséget jelenthet, hogy a területfejlesztési és vidékfejlesztési feladatok egy minisztériumi irányítás alá kerültek. A korábbi időszakokban a TOP típusú területfejlesztési beavatkozások és a KAP/vidékfejlesztési eszközrendszer között korlátozott volt az összehangoltság, miközben a két fejlesztéspolitikai terület számos ponton azonos térségekben és hasonló társadalmi-gazdasági problémák kezelésére irányult.

	A jövőben lehetőség nyílhat a területi és vidékfejlesztési programok erősebb stratégiai integrációjára, különösen az aprófalvas, perifériku térségek esetében. Ennek egyik lehetséges eszköze lehet a közösségvezérelt helyi fejlesztések (CLLD) újbóli megerősítése. A korábbi programozási időszakban már megjelentek városi CLLD-modellek kísérleti jelleggel, azonban ezek nem váltak általános fejlesztéspolitikai eszközzé. A jelenlegi intézményi és szakpolitikai környezet ugyanakkor kedvezőbb feltételeket teremthet a TOP típusú területfejlesztési beavatkozások és a helyi közösségi alapú fejlesztési modellek összehangolására. A LEADER típusú együttműködések tapasztalatai különösen értékesek lehetnek ebben a folyamatban, mivel számos vidéki térségben már kialakultak azok a helyi partnerségi és projektfejlesztési hálózatok, amelyek alkalmasak lehetnek komplexebb térségi fejlesztési programok előkészítésére és koordinálására. A következő időszakban indokolt lehet olyan fejlesztési modellek kialakítása, amelyekben a TOP forrásai nagyobb léptékű infrastruktúra- és közszolgáltatás-fejlesztéseket támogatnak, míg a LEADER/CLLD típusú eszközök a helyi közösségi, gazdaságfejlesztési és identitáserősítő elemeket egészítik ki. Különösen Nógrád vármegye adottságai között lehet releváns egy ilyen integrált megközelítés, mivel a térség problémái – elöregedés, szolgáltatáshiány, gazdasági perifériku helyzet, társadalmi leszakadás – egyszerre igényelnek infrastruktúra-fejlesztési és közösségi alapú beavatkozásokat. A TOP és a vidékfejlesztési források tudatosabb összehangolása hozzájárulhatna a kisebb települések fejlesztési kapacitásainak erősítéséhez, valamint a térségi szintű együttműködések stabilizálásához is.
Kockázatok	A program végrehajtásának egyik legjelentősebb kockázata továbbra is a korlátozott önkormányzati projekt-előkészítési kapacitás. Amennyiben a kedvezményezettek továbbra sem rendelkeznek elegendő saját forrással a beruházások előkészítéséhez, fennáll a veszélye annak, hogy a projektek megvalósítása elhúzódik, műszaki tartalma módosul, vagy egyes indikátorvállalások teljesítése kockázatossá válik. Szintén kockázatot jelent a végrehajtási környezet kiszámíthatatlansága és az esetleges további szabályozási változások lehetősége. Az utólagos felhívásmódosítások és újraértékelések jelentős adminisztratív terhet róhatnak a projektgazdákra, különösen a kisebb önkormányzatok esetében, ahol korlátozottabb szakmai és projektmenedzsment-kapacitás áll rendelkezésre. Kockázatként azonosítható továbbá, hogy a projektek egy része a támogatási döntés időpontjában még nem rendelkezik végleges műszaki

	tartalommal vagy engedélyezési háttérrel. Ez a megvalósítás során költségnövekedéshez, határidő-módosításhoz vagy a projektműszaki tartalom csökkenéséhez vezethet. A területfejlesztési és vidékfejlesztési irányítás közeledése ugyanakkor bizonyos kockázatokat is hordozhat. A két fejlesztéspolitikai terület eltérő intézményi kultúrával, tervezési logikával és végrehajtási mechanizmusokkal működött az elmúlt programozási időszakokban. Míg a területfejlesztési programok jellemzően nagyobb léptékű, infrastruktúra- és közszolgáltatás-orientált beavatkozásokra épültek, addig a vidékfejlesztési eszközök erősebben támaszkodtak a közösségi alapú, kisebb volumenű helyi kezdeményezésekre. Kockázatot jelenthet, ha a két rendszer közötti koordináció nem stratégiai integrációként, hanem pusztán adminisztratív összevonásként jelenik meg. Ebben az esetben fennállhat a párhuzamosságok, kompetenciahatár-viták vagy a fejlesztési célok közötti prioritási bizonytalanság kialakulásának veszélye. Különösen érzékeny kérdés lehet a helyi szereplők számára, hogy a nagyobb volumenű területfejlesztési projektek és a közösségi alapú vidékfejlesztési kezdeményezések közötti egyensúly hogyan alakul a jövőben. A következő időszak egyik fontos kihívása ezért az lehet, hogy a területfejlesztési és vidékfejlesztési eszközrendszerek összehangolása úgy valósuljon meg, hogy közben megőrizhetők maradjanak a helyi kezdeményezések rugalmasságai, ugyanakkor erősödjön a térségi szintű stratégiai koordináció és a források egymást kiegészítő felhasználása.

Összegző értékelés:

A TOP Plusz program beavatkozásai összességében jól illeszkednek a Nógrád Vármegye Területfejlesztési Koncepciójában és Területfejlesztési Programjában megfogalmazott stratégiai célokhoz. A források felhasználása hozzájárul a települési környezet minőségének javításához, a humán közszolgáltatások fejlesztéséhez, az energiahatékonysági célok eléréséhez, valamint a helyi gazdaság és a turisztikai vonzerők erősítéséhez. A kedvezményezett térségek támogatása és a területi különbségek mérséklésének szándéka szintén összhangban áll a vármegye hosszú távú felzárkóztatási céljaival.
Ugyanakkor a program végrehajtásának tapasztalatai rámutatnak arra, hogy a források széles körű területi szétosztása mellett korlátozottabban jelentek meg azok a koncentrált, integrált fejlesztések, amelyek egy-egy térség gazdasági és társadalmi szerkezetére hosszabb távon is meghatározó hatást gyakorolhatnak. A TOP Plusz konstrukciói elsősorban a vármegye területfejlesztési programjában megfogalmazott rövid- és középtávú fejlesztési szükségletek kezelését támogatták, míg a mélyebb strukturális kihívások – így a népességfogyás, az elvándorlás, a gazdasági leszakadás és az innovációs kapacitások hiánya – kezelése a következő programozási időszakban még erőteljesebb integrált és térségi szemléletű beavatkozásokat tehet szükségessé.
Összességében elmondhatjuk, hogy a TOP Plusz hozzájárul a vármegye területfejlesztési célrendszerének megvalósításához, ugyanakkor a félidős tapasztalatok alapján a következő

időszakban indokolt lehet a források koncentráltabb, egymásra épülő és innovatívabb felhasználási módjainak erősítése annak érdekében, hogy a fejlesztések hosszabb távon is érzékelhető szerkezeti hatásokat eredményezzenek.

Az Integrált Területi Program félidei végrehajtásának értékelése alapján megállapítható, hogy a TOP Plusz program Nógrád vármegyében összességében megfelelő előrehaladást mutat, és a forrásfelhasználás alapvetően összhangban áll az ITP-ben meghatározott stratégiai célokkal. A program végrehajtása során a támogatási konstrukciók jelentős része iránt erős pályázói érdeklődés mutatkozott, több intézkedés esetében pedig a rendelkezésre álló forráskeretek teljes vagy közel teljes lekötése megtörtént. Különösen kedvező előrehaladás figyelhető meg a humán infrastruktúra-fejlesztések, a humánfejlesztési programok, a foglalkoztatási együttműködések, valamint a fenntartható városfejlesztési beavatkozások területén.

A végrehajtás egyik erősségeként értékelhető, hogy a program képes volt a vármegye teljes területét elérő fejlesztési aktivitást generálni. A kisebb települések jelentős része is megjelent kedvezményezettként, miközben a stratégiai jelentőségű, integrált fejlesztések – különösen Salgótarján és Balassagyarmat esetében – koncentráltabb, tudatosabb fejlesztési logikával valósulnak meg. Pozitív tapasztalatként értékelhető továbbá a kiemelt kedvezményezettekkel kialakult szakmai együttműködés, valamint az a körülmény, hogy a program végrehajtásában részt vevő szereplők a módosuló szabályozási környezet ellenére is fenntartották a projektek előrehaladását.

Az időközi értékelés ugyanakkor számos olyan problémát és kockázatot is azonosított, amelyek a program második felének végrehajtását érdemben befolyásolhatják. A program előrehaladását jelentősen lassította az Európai Bizottság eljárása nyomán szükségessé vált felhívásmódosítás és újraértékelési folyamat. Az utólag módosított feltételrendszer több projekt esetében áttervezést, újraértékelést vagy akár a fejlesztés más finanszírozási forrásból történő megvalósítását eredményezte. Ez a kedvezményezettek számára jelentős adminisztratív és projektmenedzsment-terhelést okozott.

A végrehajtás strukturális problémái közül kiemelendő a projektek alacsony előkészítettségi szintje. A kisebb önkormányzatok jellemzően nem rendelkeznek olyan pénzügyi kapacitásokkal, amelyek lehetővé tennék a pályázatok benyújtását megelőző részletes műszaki és engedélyezési dokumentáció elkészítését. Emiatt a támogatási kérelmek jelentős része még csak fejlesztési koncepció vagy projektötlet szintjén került benyújtásra, és a tényleges előkészítési folyamat a támogatási döntést követően zajlik. Ez a körülmény lassítja a megvalósítást, növeli a projektmódosítások számát és hatással lehet az indikátorvállalások teljesíthetőségére is.

Az értékelés rámutatott arra is, hogy a végrehajtási és ellenőrzési környezet összetettsége további kockázatokat hordoz. A felhívások, útmutatók és elszámolási szabályok értelmezése több esetben nehézséget okoz mind a kedvezményezettek, mind az intézményrendszer szereplői számára. A jelentős adminisztratív terhelés, a kapacitáshiány és a fluktuáció együttesen lassítják a projektek ellenőrzési és lezárási folyamatait. Az időközi értékelés időpontjáig a projektzárások alacsony száma is azt jelzi, hogy a végrehajtási rendszer működésében további stabilizáció szükséges.

A program második felének eredményes végrehajtása szempontjából meghatározó jelentőségű lesz a projekt-előkészítési folyamatok felgyorsítása, a kedvezményezettek szakmai támogatása, valamint az egységesebb jogértelmezési és ellenőrzési gyakorlat kialakítása. Kiemelt jelentőségű marad továbbá a stratégiai jelentőségű projektek ütemezett végrehajtása és az indikátorvállalások folyamatos nyomon követése, különösen azokon a területeken, ahol az időarányos teljesülés egyelőre elmaradást mutat.

A következő programozási időszak egyik fontos lehetősége lehet a területfejlesztési és vidékfejlesztési eszközrendszerek erősebb összehangolása, amelyet elősegíthet a két szakpolitikai terület közös irányítási struktúrába kerülése. Ez különösen a perifériku s, aprófalvas térségek esetében teremthet lehetőséget integrált, közösségi alapú és infrastruktúra-fejlesztési elemeket egyaránt tartalmazó beavatkozások kialakítására. Ugyanakkor fontos szempont, hogy az együttműködés ne pusztán adminisztratív összevonásként jelenjen meg, hanem képes legyen megőrizni a helyi fejlesztési kezdeményezések rugalmasságát és partnerségi jellegét is. A TOP típusú stratégiai fejlesztések és a LEADER/CLLD alapú közösségi megközelítések tudatos összekapcsolása hosszabb távon hozzájárulhat a térségi fejlesztések hatékonyságának javításához és a helyi szereplők fejlesztési kapacitásainak erősítéséhez.

Összességében megállapítható, hogy a TOP Plusz program végrehajtása Nógrád vármegyében stabil szakmai alapokon zajlik, és a forrásfelhasználás alapvetően megfelel az ITP-ben kijelölt fejlesztési irányoknak. A program előrehaladása ugyanakkor érzékenyen reagál a szabályozási környezet változásaira, az önkormányzati kapacitások korlátaira és a végrehajtási rendszer adminisztratív terheltségére, ezért a program második felében ezek kezelése meghatározó jelentőségű lesz a sikeres megvalósítás szempontjából.

5.2 Javaslatok a 2028-2034 programidőszak területfejlesztési szakpolitikai tervezéséhez

6. Táblázat: Javaslatok a következő programidőszak tervezéséhez

Szempontok	Javaslatok
Tartós problémák	Nógrád vármegye hosszú ideje fennálló strukturális problémái a 2021–2027-es időszak végrehajtási tapasztalatai alapján továbbra is meghatározó fejlesztéspolitikai kihívást jelentenek. A legfontosabb tartós problémák közé sorolható a kedvezőtlen demográfiai folyamatok erősödése, az elöregedés, a fiatal és képzett népesség elvándorlása, a gazdasági teljesítmény országos átlagtól való tartós elmaradása, az alacsony beruházási aktivitás, a foglalkoztatási szerkezet sérülékenysége, valamint a perifériku s térségek szolgáltatáshiánya. A problémák egymást erősítő módon jelentkeznek: a népességcsökkenés szűkíti a

Szempontok	Javaslatok
	helyi gazdasági és szolgáltatási bázist, ami tovább csökkenti a térség népességmegtartó képességét. Az időközi értékelés tapasztalatai alapján a hagyományos, elszigetelt projektlogikára épülő fejlesztések önmagukban korlátozott hatást képesek gyakorolni ezekre a komplex területi problémákra. A következő programozási időszakban ezért indokolt lehet az integrált, több ágazatot összekapcsoló és térségi szinten koordinált beavatkozások erősítése. A nemzetközi fejlesztéspolitikai gyakorlatok alapján különösen eredményesnek tekinthetők azok a modellek, amelyek egyszerre kezelik a gazdaságfejlesztési, közszolgáltatási, közlekedési, lakhatási és közösségfejlesztési szempontokat. A 2028–2034-es időszakban célszerű lehet nagyobb hangsúlyt helyezni az úgynevezett place-based, azaz helyalapú fejlesztési megközelítések alkalmazására, amelyek nem egységes vármegyei logikában, hanem az eltérő adottságú térségek saját problémáira szabott fejlesztési csomagokban gondolkodnak. Ez különösen fontos lehet a belső perifériák, aprófalvas térségek és korábbi ipari válságterületek esetében. Javasolt továbbá az integrált területi beruházásokhoz (ITI-jellegű megközelítésekhez) hasonló, több operatív programot és több finanszírozási forrást összekapcsoló fejlesztési eszközök alkalmazásának erősítése. Több európai tagállamban kedvező tapasztalatok kapcsolódnak azokhoz a térségi fejlesztési modellekhez, ahol a városközpontok és vonzáskörzetük közös projektportfólió mentén, koordinált intézményi háttérrel hajtottak végre gazdasági, mobilitási és humán fejlesztéseket. Nógrád vármegye esetében különösen releváns lehet a funkcionális térségi együttműködések további erősítése, elsősorban a városi központok és a környező települések közötti szolgáltatási és gazdasági kapcsolatok fejlesztésével. A tapasztalatok alapján a kizárólag települési szinten tervezett fejlesztések sok esetben nem képesek megfelelő léptékű gazdasági vagy társadalmi hatást kiváltani, ezért indokolt lehet a térségi szintű projektfejlesztés ösztönzése.
	A következő programozási időszakban fontos fejlesztési irány lehet továbbá a helyi projekt-előkészítési kapacitások megerősítése. A jelenlegi ciklus tapasztalatai azt mutatják, hogy a kisebb önkormányzatok önállóan gyakran nem rendelkeznek

Szempontok	Javaslatok
	elegendő pénzügyi és szakmai erőforrással a megfelelően előkészített projektek kialakításához. Emiatt indokolt lehet olyan előkészítési alapok, térségi projektfejlesztő egységek vagy közös szakmai szolgáltató rendszerek kialakítása, amelyek csökkentik a települések közötti kapacitáskülönbségeket.
Sikeres beavatkozási formák továbbvitele, megtartandó tématerületek	A 2021–2027-es időszak végrehajtási tapasztalatai alapján több olyan beavatkozási terület és fejlesztési forma azonosítható, amelyek a következő programozási időszakban is indokoltan fenntarthatók és továbbfejleszthetők. A TOP Plusz konstrukciók iránti pályázói aktivitás, a forráslekötés mértéke, valamint a területi lefedettség alapján egyértelműen látható, hogy bizonyos tématerületek valós és tartós fejlesztési szükségletekre reagáltak. Kiemelten sikeresnek tekinthetők az önkormányzati infrastruktúra-fejlesztési beavatkozások, különösen a belterületi úthálózat fejlesztésére, az energetikai korszerűsítésre, valamint a humán infrastruktúra megújítására irányuló konstrukciók. Ezek a fejlesztések a kisebb települések számára is elérhető és jól értelmezhető támogatási lehetőséget biztosítottak, miközben közvetlenül hozzájárultak az életminőség javításához és az önkormányzati működési költségek csökkentéséhez. Az energetikai fejlesztések esetében különösen indokolt a tématerület fenntartása, figyelemmel az energiaárak változására, az önkormányzati intézményrendszer elöregedett állapotára és a klímaadaptációs szempontok erősödésére. A humán infrastruktúra-fejlesztések és humánfejlesztési programok szintén olyan területnek tekinthetők, amelyek megtartása hosszú távon is indokolt. A gyermeknevelési, egészségügyi és szociális infrastruktúrához kapcsolódó projektek iránt jelentős fejlesztési igény mutatkozott, különösen a kisebb települések esetében. A tapasztalatok alapján a fizikai infrastruktúra fejlesztését továbbra is célszerű humán szolgáltatásfejlesztési és közösségi programokkal összekapcsolni, mivel a társadalmi felzárkózás és a helyi szolgáltatások fenntarthatósága önmagában épületfejlesztésekkel nem biztosítható. Sikeres beavatkozási formának tekinthető a fenntartható városfejlesztési stratégiákra épülő integrált városfejlesztési modell is. A tapasztalatok alapján az FVS-alapú fejlesztések kiszámíthatóbb projekt-előkészítést, tudatosabb forrásfelhasználást és összehangoltabb fejlesztési logikát eredményeztek. Emiatt indokolt lehet a következő időszakban is az integrált városfejlesztési megközelítések fenntartása,

Szempontok	Javaslatok
	valamint a funkcionális várostérségi együttműködések további erősítése. A foglalkoztatási és humán fejlesztési együttműködések szintén olyan tématerületet jelentenek, amelynek folytatása indokolt. A vármegye kedvezőtlen társadalmi-gazdasági helyzetéből adódóan továbbra is szükség van a munkaerőpiaci integrációt, a hátrányos helyzetű csoportok felzárkózását és a helyi közösségek megerősítését támogató programokra. A tapasztalatok alapján különösen eredményesek lehetnek azok a konstrukciók, amelyek a foglalkoztatási, szociális és közösségi elemeket összehangolt módon kezelik. Megtartandó fejlesztési területként jelenik meg továbbá a turizmusfejlesztés, különösen a térségi hálózatos és aktív turisztikai megközelítések támogatása.
Új fejlesztési irányok	Nógrád vármegye adottságai és a 2021–2027-es időszak végrehajtási tapasztalatai alapján a következő TOP-programban indokolt lehet több új vagy jelenleginél hangsúlyosabb fejlesztési irány megjelenítése. Ezek közös jellemzője, hogy nem kizárólag klasszikus infrastruktúra-fejlesztésekre épülnek, hanem a térségi alkalmazkodóképességet, a szolgáltatási innovációt és a helyi közösségek megerősítését célozzák. Az egyik legfontosabb új fejlesztési irány lehet az idősödő társadalomra reagáló integrált szolgáltatásfejlesztések támogatása. Nógrád vármegye demográfiai folyamatai alapján egyre nagyobb jelentősége van azoknak a komplex modelleknek, amelyek egyszerre kezelik az egészségügyi alapellátás, a szociális szolgáltatások, a közösségi támogatás és a digitális hozzáférés kérdését. A következő időszakban indokolt lehet olyan fejlesztések ösztönzése, amelyek mobil szolgáltatási formákat, telemedicinális elemeket, közösségi gondoskodási modelleket és digitális ügyintézési megoldásokat integrálnak, különösen az aprófalvas térségekben. Új fejlesztési irányként jelenhet meg a helyi gazdasági reziliencia és önellátási képesség erősítése is. A jelenlegi időszak tapasztalatai alapján a kisebb települések gazdasági sérülékenysége továbbra is jelentős. Emiatt a jövőben indokolt lehet a helyi termelési rendszerekre, rövid ellátási láncokra, helyi élelmiszer-feldolgozásra, közösségi energiatermelésre és szociális gazdasági modellekre épülő fejlesztések támogatása. Ezek nemcsak gazdaságfejlesztési, hanem közösségmegtartó és fenntarthatósági szempontból is relevánsak lehetnek.

Szempontok	Javaslatok
	Kiemelt új fejlesztési terület lehet a digitális területi felzárkózás támogatása. A digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférés, az önkormányzati digitális kompetenciák fejlesztése, valamint az intelligens települési megoldások alkalmazása a kisebb települések számára is egyre fontosabbá válik. A következő időszakban célszerű lehet olyan konstrukciók kialakítása, amelyek nemcsak infrastruktúrát, hanem tényleges digitális szolgáltatási modelleket és közösségi használatot is támogatnak. Új irányként jelenhet meg továbbá a funkcionális térségi együttműködések és város–vidék kapcsolatok erősítése. A vármegye térszerkezetéből adódóan különösen fontos lehet a kisebb városok és környezetük közös szolgáltatási, gazdasági és mobilitási rendszereinek fejlesztése. A következő időszakban célszerű lehet olyan támogatási modellek kialakítása, amelyek nem egyedi települési projektekre, hanem térségi együttműködésekre és közös fejlesztési csomagokra épülnek. A klímaadaptáció és a táji alkalmazkodóképesség szintén hangsúlyosabb fejlesztési irányként jelenhet meg. A települési zöld infrastruktúra fejlesztése mellett indokolt lehet nagyobb figyelmet fordítani a vízvisszatartásra, a tájrehabilitációra, a hőszigethatás csökkentésére és a természeti erőforrások közösségi alapú kezelésére. Különösen releváns lehet ez a kisvízfolyásokkal, erdőterületekkel és mezőgazdasági tájhasználattal érintett térségekben.
	A következő programozási időszak tervezése során indokolt lehet nagyobb mozgásteret biztosítani az innovatív, kísérleti jellegű fejlesztések számára. A jelenlegi támogatási konstrukciók többsége erősen standardizált, előre meghatározott tevékenységekre és szigorúan rögzített indikátorrendszerre épül, ami korlátozza az új típusú, helyspecifikus vagy pilotjellegű megoldások megjelenését. Ez különösen a társadalmi innováció, a közösségi szolgáltatások, a digitális megoldások vagy az új együttműködési modellek esetében jelent problémát. A tapasztalatok alapján az önkormányzatok jelenleg elsősorban nemzetközi együttműködési programok keretében – például közvetlen európai uniós pályázatokban – jutnak lehetőséghez innovatív fejlesztési elemek kipróbálására, miközben a hazai területi operatív programok kevésbé ösztönzik a kísérletező, adaptív megközelítéseket.

Szempontok	Javaslatok
	A következő időszakban ezért célszerű lehet önálló innovációs célú konstrukciók kialakítása, illetve a hagyományos felhívásokon belül olyan rugalmas fejlesztési komponensek megjelenítése, amelyek lehetőséget biztosítanak új módszerek, szolgáltatási modellek vagy közösségi együttműködési formák tesztelésére. Különösen indokolt lehet a kisebb léptékű pilotprojektek támogatása, amelyek sikeres megvalósítás esetén később szélesebb körben is adaptálhatók. Az innovációs elemek tudatosabb támogatása hozzájárulhatna ahhoz, hogy a fejlesztéspolitika a jövőben ne kizárólag infrastruktúra-fejlesztési logikában működjön, hanem nagyobb hangsúlyt helyezzen a társadalmi alkalmazkodóképességre, az új típusú szolgáltatások kialakítására és a helyi kezdeményezések ösztönzésére is.
Javaslatok a szabályozási, intézményi keretek javítására	A 2021–2027-es programozási időszak végrehajtási tapasztalatai alapján a következő időszakban indokolt lehet a támogatási rendszer szabályozási és intézményi működésének egyszerűsítése, különösen a kisebb önkormányzati fejlesztések esetében. Az időközi értékelés egyik legfontosabb tapasztalata, hogy a jelenlegi végrehajtási rendszer adminisztratív terhei jelentősek mind a kedvezményezettek, mind a közreműködő intézmények számára, miközben a kisebb volumenű projektek esetében az alkalmazott eljárási és ellenőrzési követelmények sok esetben aránytalanul összetettek. A következő programozási időszakban indokolt lehet egyszerűsített végrehajtási és ellenőrzési eljárások alkalmazása a kisebb értékű, standard jellegű önkormányzati projektek esetében. Különösen a kisebb infrastrukturális fejlesztések és humán szolgáltatási projektek esetében célszerű lehet olyan egyszerűsített költségelszámolási és indikátorkezelési megoldások bevezetése, amelyek csökkentik az adminisztratív terhelést, ugyanakkor biztosítják a fejlesztések szakmai nyomon követhetőségét. A hibás kitöltések, elnyúló hiánypótlások sok esetben megelőzhetőek lennének a szabályok rögzítésével (pl.: támogatási szerződés megkötésekor hatályos szabályozás), továbbá a kötelező, naprakész sablonok és egyértelmű, írásos iránymutatások közzétételével. A végrehajtás során tapasztalt nehézségek alapján indokolt lehet az indikátorrendszer rugalmasabb kezelése is. A jelenlegi időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy bizonyos indikátorok nehezen értelmezhetők, illetve a projektek előrehaladása során a

Szempontok	Javaslatok
	tényleges szakmai tartalomhoz képest aránytalan adminisztratív jelentőséget kaptak. A következő időszakban célszerű lehet az indikátorok számának mérséklése, egyértelműbb definíciók alkalmazása és a kisebb projektek esetében egyszerűbb outputalapú megközelítések előtérbe helyezése. Az időközi értékelés tapasztalatai alapján hangsúlyosan megjelenik az adminisztratív és bürokratikus terhek csökkentésének szükségessége is. A jelenlegi időszakban a dokumentációs, elszámolási és ellenőrzési kötelezettségek összetettsége jelentős kapacitásokat kötött le mind a kedvezményezettek, mind az intézményrendszer oldalán, miközben ez nem minden esetben eredményezett arányosan nagyobb szakmai biztonságot vagy hatékonyságot. A következő időszakban indokolt lehet más európai uniós programok vagy tagállami gyakorlatok egyszerűsített adminisztratív megoldásainak vizsgálata és adaptálása. Különösen hasznos lehet olyan jó gyakorlatok átvétele, amelyek standardizált dokumentációra, digitális ügyintézésre, egyszerűsített költségopciókra vagy kockázatarányos ellenőrzési rendszerekre épülnek. A kisebb kockázatú projektek esetében célszerű lehet az ellenőrzési és elszámolási folyamatok differenciált kezelése, amely lehetővé tenné az intézményi kapacitások koncentrálását a nagyobb volumenű és összetettebb projektekre. A végrehajtási rendszer stabilitása szempontjából fontos fejlesztési irány lehet továbbá az intézményrendszer humánerőforrás-kapacitásainak megerősítése és a fluktuáció mérséklése. Az összetett szabályozási környezet és a magas adminisztratív terhelés hosszabb távon nehezíti a szakmai tudás megtartását mind a kedvezményezettek, mind a lebonyolító szervezetek oldalán. Emiatt a következő időszakban indokolt lehet a stabilabb szakmai támogatási rendszerek és tudásmegosztási mechanizmusok kialakítása is.
Egyéb szempont	Az időközi értékelés tapasztalatai alapján a következő programozási időszakban indokolt lehet a települési és térségi együttműködési kultúra tudatos erősítése is. Az elmúlt évek fejlesztéspolitikai gyakorlata következtében a települési szereplők jelentős része elsősorban egyedi projektalapú, forráslehívás-orientált megközelítéshez alkalmazkodott, miközben háttérbe szorultak a térségi szintű együttműködések és a közös stratégiai gondolkodás formái.

Szempontok	Javaslatok
	A vármegye adottságai és problémái ugyanakkor egyre inkább olyan fejlesztési modelleket igényelnek, amelyek túlmutatnak az egyes települések közigazgatási határain, és funkcionális térségekben, közös szolgáltatási rendszerekben, illetve összehangolt gazdaságfejlesztési beavatkozásokban gondolkodnak. Ennek előfeltétele a településvezetők és helyi intézményi szereplők szemléletformálása, valamint a térségi együttműködési készségek erősítése. A következő programozási időszakban ezért indokolt lehet olyan képzési, mentorálási és hálózatépítési programok kialakítása, amelyek támogatják a településvezetők stratégiai tervezési kompetenciáinak fejlesztését, a térségi együttműködések kialakulását és a közös projektfejlesztési gyakorlatok erősödését. Különösen hasznosak lehetnek azok a programok, amelyek gyakorlati példákon, jó gyakorlatokon és más térségek tapasztalatain keresztül mutatják be az integrált térségi fejlesztések előnyeit. A szemléletformáló és együttműködés-erősítő programok hosszabb távon hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a fejlesztési források felhasználása kevésbé elszigetelt települési projektekben, és nagyobb mértékben összehangolt térségi fejlesztési logikában valósuljon meg.

6. Önellenőrzési lista - félidei értékelés ellenőrzéséhez

7. táblázat: Önellenőrzési táblázat

Ellenőrzési szempont	Megfelel (igen/nem)	Megjegyzés
1. Teljesség és szerkezet	igen	
Minden kötelező fejezet szerepel a dokumentumban (1–4. fejezet)	igen	
2. Tartalmi megfelelőség	igen	
Az ITP verziók értékelése megtörtént	igen	
A forrásfelhasználás adat-alapúan bemutatott	igen	
A forrásfelhasználás területi mintázatának térképes ábrázolása elkészült	igen	külső segítséget kértünk
Az indikátorvállalások értékelése az elérhető adatok alapján lezajlott	igen	
A partnerség értékelése megtörtént	igen	
A megvalósítást befolyásoló egyéb tényezők azonosítása megtörtént	igen	
Az értékelés összegzése elkészült és a következő programozási időszakra vonatkozó javaslatok megfogalmazásra kerültek	igen	
3. Formai megfelelőség	igen	
Az értékelés megfelel a sablondokumentumnak és az értékelési útmutatónak	igen	

7. Mellékletek

Nem releváns